

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ความรู้ของบุคคลที่สร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลในลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีการเก็บข้อมูลหลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม พร้อมแยกสาขาที่เกี่ยวข้องกับรางวัลเพชรวัฒนธรรมถิ่นบูรพาให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลงานของบุคคลที่มีผลงานดีทางด้านวัฒนธรรมในภาคตะวันออก
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้มีผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมได้สร้างสรรค์ผลงานอย่าง

ต่อเนื่อง

ในการศึกษาองค์ความรู้ของบุคคลที่สร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมในภาคตะวันออก โดยพื้นที่ที่เจาะจง 3 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ระยอง ตราด และได้อิงเกณฑ์คัดเลือกมาจากกระทรวงวัฒนธรรมที่มีการมอบรางวัลให้แก่ศิลปินแห่งชาติทุกปี ครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการตามรูปแบบของการทำวิจัย จากการลงพื้นที่ทั้งสามจังหวัดโดยมีทีมงานที่เป็นเครือข่ายด้านงานวัฒนธรรมในจังหวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย เช่น วัฒนธรรมจังหวัดระยอง, ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระยอง, วัฒนธรรมจังหวัดตราด, ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด, วัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี และประธานสภาวัฒนธรรมประจำอำเภอ มาช่วยพิจารณาผู้สมควรได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ ผู้ที่มีผลงานด้านงานวัฒนธรรม โดยแบ่งสาขาได้ดังนี้ 1. สาขาทัศนศิลป์ 2. สาขาวรรณศิลป์ 3. สาขาศิลปะการแสดง 4. สาขาภูมิปัญญาชาวบ้าน 5. สาขากีฬาและนันทนาการ

ผลการวิจัย

ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ มีความพร้อมในด้านการท่องเที่ยว มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีความหลากหลายในด้านศิลปวัฒนธรรม มีพื้นที่ติดกับชายทะเล มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตร และมีพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลาย ทำให้มีทั้งศิลปะการแสดงมีทั้งด้านนันทนาการ มีนักเขียนที่เป็นวรรณกรรมหลายคน มีนักวาดรูป นักประติมากรรม และนักแสดงจำนวนมาก งานวิจัยชิ้นนี้จะค้นหาข้อมูลบุคคลที่มีความโดดเด่นในด้านต่าง ๆ มานำเสนอเพื่อค้นหาบุคคลเหล่านี้มาเป็นเพชรในภาคตะวันออกนั่นเอง โดยรวบรวมบุคคลได้ ดังนี้

สาขาทัศนศิลป์

ทัศนศิลป์ เป็นแขนงหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับงานศิลปะ มีบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านนี้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายท่าน เช่น

1. อาจารย์ทองอยู่ ปิ่นภิบาล เป็นวิทยากรสอนศิลปะ ที่โรงเรียนพลี๊ว จังหวัดจันทบุรี มีองค์ความรู้ด้านงานศิลปะ มีความสนใจและรักในงานศิลปะ พยายามหาความรู้ด้านงาน การวาด การปั้น การแกะสลัก ตลอดจนงานการศึกษาดูงานศิลปะในต่างประเทศ ผลงานที่สร้างขึ้นจะเน้นการทำ เพื่อความชอบ เก็บสะสม หากมีคนต้องการผลงานก็จะขาย ดังนั้น ผลงานส่วนหนึ่งถูกจำหน่าย ส่วนหนึ่งให้เป็นของฝาก และส่วนหนึ่งประดับไว้ที่บ้าน

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึง “ศิลปะ” จะหมายถึง 2 ประเภทนี้คือ ประเภทแรกเป็นศิลปะ ประเภทที่เสถียรอยู่ได้นาน ไปเมื่อไหร่ก็เจอเมื่อนั้น เช่น ภาพพิมพ์ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ส่วนประเภทที่สอง เป็นศิลปะประเภทที่ไม่เสถียร เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ แสดงเสร็จ ก็จะกลายเป็นความทรงจำ ยกเว้นจะมีการทำซ้ำ เช่น บันทึกเป็นรูปภาพ วิดีทัศน์ ประเด็นคือเราจะ มองงานด้านศิลปะว่าเป็นการทำวิจัยได้อย่างไร โดยภาพรวมของการทำงานศิลปะสักชิ้นก็คือ อันดับแรกเราต้องค้นคว้าก่อนว่าต้องใช้วัสดุอะไรบ้าง กระบวนการสร้างประกอบด้วยอะไร ต้องทำ อย่างไร ทำออกมาแล้วรูปร่างหน้าตาจะเป็นอย่างไร พอทำสำเร็จแล้วจะเกิดผลกระทบอะไรบ้าง จากงานศิลปะชิ้นนี้ ให้ความสุขจากการเสพหรือให้บทเรียนชีวิตด้วยหรือไม่ หรือทำให้แรงบันดาลใจ จากงานศิลปะชิ้นนี้ไปทำอะไรต่อหรือไม่ ดังนั้นผลงานของบุคคลที่ทำงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม รวบรวมเป็นองค์ความรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป ผลงานของอาจารย์ทองอยู่ ปิ่นภิบาล ดังภาพที่ 4.1- 4.4

ภาพที่ 4.1 ผลงานด้านการแกะสลักไม้

ภาพที่ 4.2 ผลงานที่โดดเด่นการแกะสลักไม้

ภาพที่ 4.3 ผลงานที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์

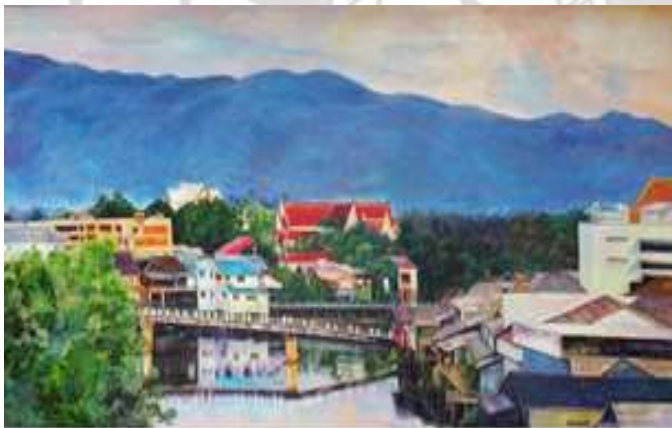
ภาพที่ 4.4 งานวาดเขียนแนวธรรมชาติ

บทสัมภาษณ์ด้านการทำงานด้านทัศนศิลป์

ท่านตั้งใจทำงานนี้แบบอุทิศให้สังคมเป็นหลัก ดังนั้นในการดำเนินงานท่านจะเน้นการสร้างงานโดยไม่ได้เน้นเรื่องเงินหรือสิ่งตอบแทน อาจารย์ทองอยู่ได้กล่าวว่า การทำงานลักษณะนี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นงานประจำ สามารถแปรงานให้เป็นงานอดิเรกหรือสามารถนำมาสร้างเป็นอาชีพทางเลือกอีกทางหนึ่งได้ หากเราชอบ ทำแล้วมีความสุข ทำแล้วรู้สึกดี ทำแล้วไม่เดือดร้อนใคร ก็สามารถทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานศิลปะที่ถือว่าเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ที่บางครั้งไม่สามารถอธิบายได้ว่าถูกหรือผิด สวยหรือไม่สวย มันสวนทางกับวิทยาศาสตร์แต่ก็ไปด้วยกันได้ ในชีวิตของมนุษย์หากไม่รู้จักคำว่าศิลปะ ก็ค่อนข้างที่จะดำเนินชีวิตอย่างยากลำบาก เพราะงานศิลปะ เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเราตลอดเวลาและเกี่ยวข้องกับทุกเรื่อง ไม่ว่าจะ เป็น การใช้ชีวิต การอยู่ การกิน การพูด ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ศิลปะ

ปัจจุบัน อาจารย์ทองอยู่ ปีนักษัตร อายุ 93 ปี เนื่องจากร่างกายไม่แข็งแรงมากนัก จึงหยุดการทำงานศิลปะ เพื่อพักผ่อน แม้บทบาทของคนทำงานศิลปะจะมีมากมายแต่ก็ไม่ยั่งยืน คงเหลือไว้แค่คุณงามความดีที่คนรุ่นหลังจะได้นำมาศึกษา เรียนรู้ อย่างน้อยก็ช่วยเตือนว่า คุณงามความดีนั้นไม่สามารถจางหายได้จะถูกจารึกไว้บนแผ่นดิน

2. อาจารย์อนุสรณ์ เจตน์มงคล เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องมาในการสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ โดยเฉพาะด้านการวาดรูป ตลอดระยะเวลาของการเป็นครูศิลปะที่โรงเรียนสอยดาววิทยา ได้ทุ่มเท การสอน หมั่นฝึกฝนนักเรียนที่มีความสามารถด้านศิลปะ ไปประกวดแข่งขันในระดับต่าง ๆ โดยได้รับ รางวัลชนะเลิศอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาอาจารย์อนุสรณ์จะหาเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ มาสอน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความน่าสนใจต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ อยากรสร้างงาน ศิลปะ นอกจากนั้นยังได้จัดตั้งศูนย์ศิลปะประจำจังหวัด ซึ่งเดิมอยู่ที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ เพื่อพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถด้านศิลปะ ไปแข่งขันและได้รางวัลทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และ ระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังผลักดันให้โรงเรียนสร้างห้องแสดงผลงานทางศิลปะ อันเป็นสถานที่ สำหรับให้นักเรียนได้สร้างผลงานที่ดี เพื่อที่จะได้มีโอกาสนำมาจัดแสดงในห้องนี้ มีผลงานการวาดภาพ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สีเส้นไม่เหมือนใคร เช่น การวาดภาพด้วยแท่งเงิน การวาดภาพด้วยดินแดง เขาพลอยแหวน การใช้ถ่านจากไม้แกะมาวาดเป็นสีดำ การวาดภาพลักษณะ 3 มิติ ที่เหมือนจริง การวาดภาพนำเสนอตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สามารถถ่ายทอดวิถีชีวิตของคนในอดีต ได้เป็นอย่างดี ดังภาพที่ 4.5 - 4.6

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 4.5 ภาพวาดริมน้ำจันทบูร

ภาพที่ 4.6 ภาพวาดสีน้ำมันที่สร้างชื่อเสียง

ลักษณะการสอนหนังสือของ อาจารย์อนุสรณ์ เจตน์มงคลนั้น จะเป็นคนพูดน้อย แต่จะเป็นลักษณะการवादให้ดูมากกว่าการสอน โดยอุปนิสัยแล้วไม่ชอบเน้นการพูดจะตอบข้อสงสัยให้สำหรับผู้ ที่สนใจและซักถามเท่านั้น การสอนลักษณะเช่นนี้เป็นการสื่อให้เห็นความตั้งใจ และความทุ่มเทในการทำงานด้านศิลปะเป็นหลัก

ภาพที่ 4.7 ผลงานทางด้านจิตรกรรม

ภาพที่ 4.8 ผลงานภาพวาดลายเส้น

ภาพที่ 4.9 การสอนนอกห้องเรียนของอาจารย์อนุสรณ์ เจตนมงคล

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3. นายประสิทธิ์ ชนพัฒนากุล เกิดเมื่อ 6 มกราคม พ.ศ. 2482 ผู้ที่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจสร้างสรรค์ผลงานในด้านทัศนศิลป์ โดยตลอดทั้งชีวิตได้มุ่งมั่นตั้งใจทำงานด้านทัศนศิลป์อย่างแท้จริง มีทั้งการวาดภาพการเขียนหนังสือ การถ่ายภาพริมน้ำในอดีตและนำมาถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรื่องราวของจันทบุรี ผลงานของนายประสิทธิ์ ชนพัฒนากุล มีดังนี้

1. ศิลปินพื้นบ้านด้านทัศนศิลป์และประวัติศาสตร์
2. ประชาชนชาวบ้านจากวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี
3. คลังสมองผู้สูงอายุ
4. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์
5. เป็นกรรมการที่ปรึกษากลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมโบราณสถานและสิ่งแวดล้อม
6. เป็นกรรมการที่ปรึกษาหอการค้าจังหวัดจันทบุรี
7. เป็นกรรมการที่ปรึกษาสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี
8. เป็นกรรมการที่ปรึกษาสภาอุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี
9. เป็นกรรมการที่ปรึกษา สภาวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี
10. เป็นกรรมการที่ปรึกษาสโมสรโรตารีจังหวัดจันทบุรี
11. เป็นกรรมการที่ปรึกษาสภาการศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
12. เป็นกรรมการจิตอาสาเพื่อพัฒนาประเทศ

ภาพที่ 4.10 นายประสิทธิ์ ชนพัฒนากุล

นายประสิทธิ์ ชนพัฒนากุล เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มหัตถวาดภาพมาตั้งแต่เล็ก ๆ ตอนเด็กมีความตั้งใจสูง ครั้นเมื่อโตขึ้นมาก็มีโอกาสได้ใกล้ชิด สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการถ่ายภาพ นายประสิทธิ์ไปไหนมักจะพกกล้องถ่ายรูปทำให้มีภาพถ่ายในอดีตที่ถ่ายไว้จำนวนมาก ทั้งที่เป็นภาพสีและภาพขาวดำ ที่เกี่ยวกับจังหวัดจันทบุรีและสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชื่อเสียงของนายประสิทธิ์

เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียง จึงทำให้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีหลายสมัย ทำคุณประโยชน์ให้จังหวัดจันทบุรีอย่างมาก และล่าสุดได้จัดตั้งหอประวัติศาสตร์ อ.ประสิทธิ์ ที่บริเวณแยกตากสิน ถนนพระยาตรัง ให้ผู้คนได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของจังหวัดจันทบุรี ดังภาพที่ 4.11

ภาพที่ 4.11 หอประวัติศาสตร์ อ.ประสิทธิ์

ภาพที่ 4.12 ภาพภายในหอประวัติศาสตร์ อ.ประสิทธิ์

4. นายพีรพงศ์ ประसार เกิดเมื่อ 4 เมษายน พ.ศ. 2506 มีความสามารถในการวาดภาพด้วยสีฝุ่น สีน้ำมัน และสีโปสเตอร์ นอกจากนี้ยังมีความเป็นศิลปินด้วยการสอนวิชาการวาดภาพให้นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองสสุต ตำบลปัดวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลงานที่โดดเด่นของนายพีรพงศ์ ประसार มีดังนี้

1. เอกสารประกอบการสอน เรื่องการเขียนภาพประกอบเรื่อง ด้วยสีโปสเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. การวาดภาพด้วยนิ้วมือ
3. การวาดภาพด้วยดิน
4. การวาดภาพด้วยกาแฟผสมชาร์โคล
5. หนังสือภาพประวัติศาสตร์ “ตามรอยพ่อตาก ไปบ้านทุ่งใหญ่ เมืองจันทบูร”
6. กรรมการตัดสินการประกวดด้านศิลปะภาพวาดต่าง ๆ ดังภาพที่ 4.13 – 4.16

ภาพที่ 4.13 ภาพวาดสวนสาธารณะทุ่งนาชัย

ภาพที่ 4.14 ภาพวาด ริมน้ำจันทบูร

ภาพที่ 4.15 ผลงานสีน้ำ

ภาพที่ 4.16 ภาพวาดสีฝุ่น

5. นายวิฑูรย์ บุญรอด อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ 1 ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด จบการศึกษาเฉพาะช่าง ปวส.หัตถกรรม และครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูจันทบุรี บรรจุเข้ารับราชการรวม 27 ปี และเออร์ตันอายุ 50 ปี หลังจากออกจากกระบบราชการ ก็ได้เป็น อาจารย์สอนพิเศษที่วิทยาลัยชุมชนตราด สอนให้กับชุมชน ผู้สูงวัย กลุ่มแม่บ้าน รวมไปถึง สอนผู้ต้องขัง เนื้อหาการสอนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการพันท์ดอกกุหลาบลงบนภาชนะ, แก้ว, เซรามิก กระเบื้องเคลือบ, กระเบื้องดินเผา หรือภาชนะที่เป็นสังกะสี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้สีติดทนนาน อยู่บนภาชนะที่พันท์ คือการนำผลงานที่พันท์แล้วเข้าไปอบในเตาอบ สีจะไม่หลุดร่อนสามารถนำ ภาชนะที่พันท์ไปล้างและใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถนำจำหน่ายตามออร์เดอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำของขวัญวันเกิด วันเกษียณ ขึ้นบ้านใหม่ ของข้าราชการต่าง ทำให้ชีวิตหลัง ราชการมีความสุข สามารถทำงานที่ตนเองชอบได้ งานพันท์เป็นงานที่ชื่นชอบสามารถทำได้ ตลอดเวลา วัสดุอุปกรณ์ก็มีไม่มาก สามารถเตรียมวัสดุและทำได้เลยภายในระยะเวลาอันสั้น

สาธิตขั้นตอนการทำงาน การพันท์กระเบื้องเซรามิก

1. เตรียมภาชนะที่จะพันท์ เช็ดด้วยแอลกอฮอล์ เพื่อขจัดคราบไขมันที่เกิดจากมือ ไปสัมผัส

2. เตรียมสีพันท์ (Porcelaine) ผสมสีตามความชอบ ใช้ฟู่กันปลายเฉียงพันท์ ซึ่งรูปแบบ และวิธีการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนอาจจะร่างภาพก่อน แต่ส่วนมากคนที่มีความถนัดที่ สามารถพันท์ได้แล้วไม่ร่างภาพก่อนเป็นการใช้สีเลย

3. การผสมสีไม่ต้องใช้น้ำผสมมากใช้สีแบบหนืดๆ จะดีเพราะลวดลายที่พันท์จะไม่เปลี่ยน สาเหตุเพราะ น้ำในสีเยอะทำให้ควบคุมได้ยากไม่ควรใช้น้ำประปามาผสม เนื่องจากมีคลอรีน ควรใช้น้ำสะอาดหรือน้ำฝน

4. การลงสีรอบแรกควรลงสีบาง ๆ เพื่อให้สีติดกับภาชนะก่อน แล้วค่อยลงเพิ่ม หรือ หากมี ความชำนาญ ใช้สีที่มีคุณภาพดีก็จะลงสีรอบเดียวได้เลย

5. หลังจากพันท์เสร็จ ทิ้งไว้ให้แห้ง 24 ชั่วโมง หรือ 1 วัน ก็สามารถนำเข้าเตาอบอุณหภูมิ 150 องศา ประมาณ 50 นาที ก็จะได้งานพันท์ที่ติดแน่นบนภาชนะโดยไม่ต้องเคลือบ ดังภาพที่ 4.17 - 4.18

ภาพที่ 4.17 สาธิตการเพ้นท์บนกระเบื้องเซรามิค

ภาพที่ 4.18 งานเพ้นท์บนเสื้อ และบนพื้นผ้าต่าง ๆ

6. นายประโยชน์ เรืองศิลป์ (ลุงเทิง) อายุ 79 ปี 11 เดือนอยู่บ้านเลขที่ 142 หมู่ 3 ตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดตราด จบการศึกษาชั้น ป.4 และได้มีโอกาสเดินทางไปปีนัง ซึ่งช่วงที่อยู่ นั้น การติดต่อสื่อสารกับทางระบบราชการของเมืองปีนังค่อนข้างยาก สุดท้ายสถานการณ์บังคับให้เรียนหนังสือที่ปีนัง 2 ปี เป็นหลักสูตรระยะสั้น ๆ เริ่มรู้จักงานศิลป์ ตอนอายุ 21 ปี ที่มีโอกาสบวชเรียนและได้มีโอกาสเห็นพระสุพรรณ เมืองจินดา ที่มีความสามารถทางด้านศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะไทย ทำให้ลุงประโยชน์ได้เรียนรู้และทำงานทางด้านศิลปะไทยมาโดยตลอด

การศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาจากสถานศึกษาแต่ศึกษาจากหนังสือ ตำรา เช่น จากอาจารย์สมใจ นิ่มเล็ก หนังสือจากเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ รวมไปถึงการฝึกฝนด้วยตนเองด้วยความที่ไม่กลัวว่าจะทำผิด สุดท้ายจึงได้มีความกล้าที่จะทำงาน โดยไม่สนใจคำพูดของผู้อื่น

ผลงานที่ผ่านมา

เขียนและออกแบบลายสำหรับงานปูนปั้นที่โบสถ์วัดเนินดินแดงที่หอระฆัง เรือนทรงไทย วัดแหลมมะขาม อยู่อำเภอแหลมงอบ วัดไทรทองมีงานเขียนภาพไทยประยุกตงานภาพร่างดินสอนอกจากการเขียนภาพลายไทยแล้วยังมีผลงานเรื่องของการเล่นดนตรี การทำเครื่องดนตรี สามารถทำระนาดไว้ใช้เองได้ นอกจากนั้นยังมีความสามารถด้านงานฝีมือ สามารถทำเรือจำลองจากไม้ได้ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ทำคุณประโยชน์ให้กับชุมชน โดยไปเป็นวิทยากรสอนในหน่วยงาน ตามโรงเรียนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ผลงานภาพสเก็ชที่ดูน่าสนใจ ก็น่าจะเป็นภาพสเก็ชตามคำบอกเล่าว่าครั้งหนึ่ง ในหลวงรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จมายังวัดไทรทอง แต่พระองค์ไม่ได้เข้าไปในวัดไทรทอง โดยไม่ให้ใครรู้เพื่อความสบายใจแต่ได้อาศัยศาลาสวดมาติกาที่อยู่ตรงข้ามวัดไทรทอง ใช้เป็นที่พักค้างแรม 1 คืน ซึ่งก็ตรงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภาพพงศาวดารที่เขียนไว้

ผลงานภาพเขียนลายไทยที่ได้เขียนไว้ส่วนหนึ่งกระจัดกระจาย บางส่วนก็ไปเขียนตามโบสถ์ไว้ ส่วนที่เหลือก็จะมีภาพพุทธประวัติ เช่น ภาพกัณฑ์มหาธาต ภาพนารายณ์ปราบหนทกา พญาพาลีอุ้มนางมณโฑ ภาพสีดาลุยไฟ ภาพพระสมุทโฆษพานางพินทุมิข้ามแม่น้ำ ภาพเทพอัปสร บรรเลงดนตรีกล่อมพระยาศิวร ภาพครุฑพำห้ ผลงานต่าง ๆ ดังภาพที่ 4.19 – 4.21

ภาพที่ 4.19 ผลงานภาพเขียนลายไทยตามโบสถ์ต่าง ๆ

ภาพที่ 4.20 เรือนทรงไทย วัดแหลมมะขาม อยู่อำเภอแหลมงอบ

ภาพที่ 4.21 งานปูนปั้นที่โบสถ์วัดเนินดินแดงที่หอรพะวัง

ปัจจุบันลุงประโยชน์ ป่วยเป็นโรคกระดูกทับเส้นประสาท มือเท้าชา เดินไม่ได้มา 2 ปีแล้ว ต้องนอนอยู่ที่บ้าน มีภรรยาและลูกชายดูแล สุขภาพไม่ค่อยดี อีกไม่นานปราษฎ์ชาวบ้านแบบนี้ ก็จะหายไปหากไม่ได้มีการศึกษาเรียนรู้ และจดบันทึกไว้

7. นายบุญเกียรติ บุญช่วยเหลือ (ครูกำ) วินาทีแรกที่เดินเข้าไปภายในพิพิธภัณฑ์บ้านครูกำ ก็ได้ยินกล่าวทักทาย “สวัสดีครับ เชิญครับ” ขอบขอบคุณครับ แม้ผู้วิจัยจะได้ยินตามคำกล่าว แต่ดูเหมือนว่าผู้วิจัยไม่ได้สนใจต่อคำพูดเท่าใดนัก แต่สนใจสิ่งที่อยู่เบื้องหน้าช่างสวยงาม อลังการ ไม่รู้จะเอาคำใดมาเปรียบกับสิ่งของในพิพิธภัณฑ์บ้านครูกำ ทุกส่วนของตัวอาคาร เต็มไปด้วยสิ่งของที่มีอายุมากกว่าตัวผู้วิจัยเสียอีกของเก่าเหล่านั้นถูกจัดเรียง เป็นหมวดหมู่เป็นเรื่องราว ซึ่งของแต่ละชั้นที่มองไปนั้นเหมือนกับว่าสิ่งของนั้นเล่าเรื่องราวให้ฟัง สิ่งของหลายอย่างผู้วิจัยเคยเห็นในสมัยเด็ก และหลายอย่างไม่เคยเห็นมาก่อนทุกอย่างเต็มไปด้วยเรื่องราว และคุณค่าที่สำคัญ บางอย่างหาไม่ได้อีกแล้ว

บนเนื้อที่ 2 ไร่เศษ ริมถนนสุนทรภู่ 3161 ต.กร่ำ อ.แกลง จ.ระยอง ใกล้กับต้นเลียบ (ตลาดนัดต้นเลียบ) ถ้ามายังจาก อ.แกลง ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ก่อนถึงอนุสาวรีย์สุนทรภู่ 1 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของ “พิพิธภัณฑ์บ้านครูกำ” จัดแสดงของสะสมกว่าหมื่นชิ้นของครูกำ (บุญเกียรติ บุญช่วยเหลือ) ที่สะสมของมา 40 กว่าปี เก็บสะสมของชิ้นแรกปี พ.ศ. 2517 ตั้งแต่เริ่มรับราชการเป็นครูศิลปะใหม่ ๆ เมื่อมีคนถามว่า “คิดจะเก็บไว้ดูคนเดียวหรือ” จึงได้แรงบันดาลใจว่าหลังเกษียณจะเปิดให้คนชมเพื่อเป็นประโยชน์กับคนรุ่นหลัง ภายในพิพิธภัณฑ์แบ่งออกเป็นห้องต่าง ๆ

กว่า 20 ห้อง อาทิ ห้องกระปุกอมสิน, ห้องเรียนคุณธรรม, เรือนสบาย, ห้องภูมิปัญญา รวมเครื่องมือช่างสารพัดชนิด, ร้านชาลอนจอมใจและร้านบาเบอร์ไทยเจริญ โดดเด่นด้วยเก้าอี้นั่งโบราณและอุปกรณ์ตัดแต่งทรงผมที่ทุกชิ้นสามารถใช้งานได้จริง, ระยองไฟโต้ จำลองร้านถ่ายรูปพร้อมจัดแสดงกล้องฟิล์มสมัยต่างๆ, คริวบ้านคร่ำ มีอุปกรณ์ทำครัวที่หาดูยากอย่างกระทายชูดมะพร้าว โม้หิน เครื่องครัวเก่า ปันโตเถา เป็นต้น อรพรรณพานิช ร้านโชห่วยที่จำลองวิถีการค้าในสมัยที่ยังไม่มีห้างสรรพสินค้าและร้านสะดวกซื้อ จึงขายของแทบทุกอย่าง ตั้งแต่ลูกอม ยาหม่อง ไม้ขีด ไม้จิ้มฟัน สบู่ ยาสีฟัน แป้ง ผงซักฟอกไปจนถึง เสื้อผ้า ร่ม ของเล่น ของใช้สอยต่าง ๆ รถโบราณ ธนบัตร ตะเกียง รถเข็น เครื่องครัว เครื่องดนตรี ฯลฯ เป็นต้น ส่วนห้องโถงชั้นสองเป็นที่จัดแสดงธนบัตร เครื่องทองเหลือง เซรามิกส์ เครื่องดนตรี เครื่องเสียง อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ อุปกรณ์ช่างตวงวัด นาฬิกา และตะเกียงเจ้าพายุแบบต่าง ๆ

จุดเด่นของที่นี่คือของชนิดเดียวกันจะมีให้ชมหลายรุ่นหลายสมัย ผู้ชมจะเห็นถึงวิวัฒนาการของสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ และของบางอย่างยังสามารถจับต้องทดลองใช้งานได้จริง จึงเหมาะเป็นสถานที่รำลึกเรื่องราววันวานของคนรุ่นก่อน และเป็นแหล่งถ่ายทอดแบบแผนการดำเนินชีวิตที่แฝงไปด้วยแง่คิดของคนในอดีตสู่สายตาของคนรุ่นต่อ ๆ ไป

“พิพิธภัณฑสถานบ้านครูกัง” แหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ที่ได้รวบรวมของสะสม ของเล่น ของเก่า โบราณไว้มากมาย ซึ่งบางชิ้นวิญญูอย่างเราอาจไม่เคยเห็นเลยก็ได้ เปิดบริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีค่าเข้าชมเริ่มตั้งแต่ ผู้ใหญ่ 80 บาท เด็ก 30 บาท ชาวต่างชาติ 150 บาท เด็กต่างชาติ 80 บาท

ครูกังกล่าวทักทายหลังจากนั้นก็หาเอกสารหนังสือที่ลงโฆษณาประชาสัมพันธ์ “พิพิธภัณฑสถานบ้านครูกัง” เพื่อให้ผู้วิจัยได้ถ่ายภาพ ซึ่งพิพิธภัณฑสถานบ้านครูกัง เป็นที่รู้จักของหมูนักท่องเที่ยว นักสะสมที่ชอบแวะเวียนไปแล้วถ่ายภาพบรรยากาศ นำมาลง สกู๊ปพิเศษ ให้นักอ่านได้อ่านกันอย่างมากมาย ดังภาพที่ 4.22

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 4.22 ผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑที่บ้านครูกัง

ภาพที่ 4.23 พิพิธภัณฑที่บ้านครูกัง

ด้านศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดง หมายถึง การแสดงดนตรี รำ เต้น และละครที่แสดงเป็นเรื่องราว ทั้งที่เป็น การแสดงตามขนบแบบแผน มีการประยุกต์เปลี่ยนแปลง หรือ การแสดงร่วมสมัยการแสดงที่เกิดขึ้น เป็นการแสดงสดต่อหน้าผู้ชม และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความงาม ความบันเทิงและเป็นงานแสดงที่ ก่อให้เกิดการคิด วิพากษ์ นำสู่การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคม งานศิลปะการแสดงใน ภาควิชาออกมีความหลากหลายพอสมควร มีการผสมผสานกันทั้งคนพื้นเมืองดั้งเดิม คนพลัดถิ่นจาก ภาควิชาอื่น และการประยุกต์เพื่อให้เข้ากับบริบทของสังคมในท้องถิ่นอีกด้วย

จากการลงพื้นที่ในภาควิชาออกพบว่า มีศิลปะการแสดงพอสมควรไม่ว่าจะเป็นเพลง สงฟาง เเทงตุ๊ก อาโย ยันแย เป็นต้น

ประวัติผู้ได้รับรางวัลเพชรวัฒนธรรมถิ่นบูรพาด้านศิลปะการแสดง

1. นายกาญจน์ กรณีย์ เกิด 8 เมษายน 2492 ประวัติการศึกษา จบการศึกษาภาคบังคับ ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน เป็นประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอขลุง เป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัด จันทบุรี

ภาพที่ 4.24 นายกาญจน์ กรณีย์

นายกาญจน์ กรณีย์ ยังเป็นผู้สืบสานศิลปะการแสดง การร้องสงฟาง เป็นศิลปะการแสดงของ ชาวตำบลเกวียนหัก ที่หลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จก็จะมาช่วยกันนวดข้าวเป็นประจำ ซึ่งจะต้องมีการ ลงแขก คือ เอาแรงกัน บางครั้งก็นวดข้าวจนตึกตื่น เลยหาวิธีที่จะทำให้การนวดข้าวเกิดความ เพลิดเพลิน โดยมีการแต่งเนื้อเพลง และทำเต้นรำให้สอดคล้องกัน เป็นการละเล่นในกิจกรรม

การนวดข้าว เนื้อหาของเพลงจะเกี่ยวข้องกับการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว ในเชิงหยอกล้อ หรือ
แกมทะเล่ิงทะเล่ิน สร้างความสนุกสนาน สามารถทำงานได้อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย จึงนำมาเล่น
เพื่อให้คลายความเหนื่อยสร้างบรรยากาศและประทับใจแก่คนทั่วไป

ภาพที่ 4.25 การแสดงหงส์ฟาง

2. นางสาวสมใจ หงส์รัตน์ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2501 เป็นหัวหน้ากลุ่มสตรีเขาบายศรี ที่ตั้งใจจะรวมคนในหมู่บ้านที่สนใจด้านดนตรีให้เกิดประโยชน์ในชุมชน โดยได้สังเกตเห็นว่า สมาชิกสตรีในกลุ่มหลายคนมีความสามารถด้านดนตรี จึงได้ชักชวนกันมาจัดตั้งวงอังกะลุง โดยสมาชิกในกลุ่มล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีอายุมาก หมายถึงมีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไปทั้งนั้น เมื่อนับอายุของสมาชิกวงแล้ว ได้ร่วมพันปี จึงใช้ชื่อว่า “อังกะลุงพันปี” กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาเทศบาลตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ในช่วงแรกของการจัดตั้งวง ก็เป็นการลองผิดลองถูก ให้คนที่เล่นเป็นสอนคนที่เล่นไม่เป็น บางครั้งก็เชิญอาจารย์ที่มีความรู้ด้านอังกะลุงมาช่วยสอนและแนะนำเทคนิควิธีการต่าง ๆ ส่วนมากสอนกันเอง เรียนรู้และฝึกซ้อมกันเอง จากที่เล่นที่ไม่ค่อยลงตัวสักเท่าไรในตอนแรก ๆ ก็สามารถเล่นได้พร้อมเพรียง เข้าจังหวะ ประกอบกับผู้นำกลุ่มก็ได้คิดหาเทคนิควิธีการที่จะเป็นการช่วยให้การเล่นอังกะลุงได้ง่ายขึ้น นั่นคือ การจดโน้ตดนตรี ที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย รวมไปถึงการใช้เส้นหนังสือพิมพ์มัดอังกะลุงแทนเชือก ซึ่งจะช่วยให้เกิดแรงตึงกลับเวลาที่เขย่า ทำให้จังหวะของเพลงไม่หน่วง หรือยืดเกินไป นอกจากการเล่นเพลงแล้ว สมาชิกทุกคนยังต้องเรียนรู้เครื่องดนตรี การดูแลรักษา การตั้งเสียง การบรรเลงได้อย่างลงตัวกันต่อมา

ภาพที่ 4.26 ภาพวง “อังกะลุงพันปี”

ในแต่ละวันพบว่า ผู้สูงอายุจะใช้เวลาตั้งแต่ 18.00 - 20.00 น. ทำการฝึกซ้อมอังกะลุงมานานถึง 8 ปี จนสามารถเปิดรับงานจ้างได้ หลังจากนั้นนี่ เป็นการรวมตัวเพื่อเล่นในงานศพของสมาชิกภายในกลุ่มสตรีอาสา เป็นเวลา 1 คืนเท่านั้น น.ส. สมใจ หงส์รัตน์ อายุ 60 ปี ประธานกลุ่มฯ กล่าวว่า กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา ต.เขาบายศรี มีภารกิจหลักคือ การออกช่วยเหลือชุมชนและสังคม โดยในแต่ละวันสมาชิกของกลุ่มฯ จะหาเวลาร่วมมาพบปะกัน เพื่อสร้างความสุขในการอนุรักษ์

ดนตรีไทย และยีนดีที่จะสอนให้แก่เด็ก และเยาวชนที่สนใจอีกด้วย สำหรับความพิเศษของอังกะลุงวงนี้ คือ สมาชิกในวงที่มีจำนวน 14 คน มีอายุรวมกันเกือบ 1 พันปี จึงตั้งชื่อวงว่า “อังกะลุงพันปี” ซึ่งแต่ละคนจะแบ่งหน้าที่กันเล่นเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กลอง อังกะลุง ฉาบ ฉิ่ง และ แขก ที่เมื่อบรรเลงพร้อมกันจะสร้างเสียงเพลงที่ไพเราะน่าฟัง

สำหรับกลุ่มสตรีอาสาพัฒนา ตำบลเขาบายศรี ได้พัฒนารูปแบบของอังกะลุง จากเดิมที่จะต้องถือแล้วเขย่า มาเป็นการมัดแขนแล้วเขย่าแทน ทำให้นักดนตรีหนึ่งคนสามารถสร้างเสียงดนตรีได้มากเสียงทำให้เกิดความไพเราะมาก คุณค่าของเสียงดนตรีไม่เคยจางหาย แต่สำหรับชีวิตของคนย่อมมีการล้มหายตายจาก การที่สตรีกลุ่มหนึ่งลุกขึ้นมาทำตามความฝัน ทำในสิ่งที่อยากทำ และที่สำคัญทำเพื่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน เเท่านี้ก็ควรค่าแก่การเชิดชู ให้เยาวชนรุ่นหลังตระหนักและเห็นความสำคัญ อันจะนำไปสู่พลังของคนรุ่นใหม่ที่พร้อมเสียสละให้กับสังคมต่อไป

อังกะลุง ถือเป็นศิลปวัฒนธรรมอันดี มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากชวา แต่คนไทยก็สามารถนำมาดัดแปลงเพิ่มจำนวนกระบอกไม้ไผ่ เพิ่มเสียง จนกลายเป็นเครื่องดนตรีไทยที่มีเสียงอันไพเราะ น่าฟังอย่างยิ่ง

3. นายจักรวาล มงคลสุข เกิดเมื่อ พ.ศ. 2510 คณะละครแห่งชาติ จักรวาลมงคลศิลป์ เป็นคณะละครที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2537 โดยนายจักรวาล มงคลสุข ผู้หนึ่งที่สืบทอดละครชาตรีมาจากนางเต้าหยิน สวัสดิ์ไชย หรือที่ คนพื้นที่ว่า ย่าฮิ้น โดยที่นางเต้าหยิน หรือ ย่าฮิ้นเป็นผู้ที่ได้อ่านเรียน ละครชาตรีมาจากแม่ครูวอน สวัสดิ์ไชยอีกทีหนึ่ง คุณจักรวาลไม่ทราบว่ามีแม่ครูวอนสืบทอดมาจากใคร รู้จากการเล่าต่อ ๆ กัน มาว่าสืบมาจากครู “โนราห์” ที่โดยสารเรือสำเภามาขึ้นมาจากทางภาคใต้ ประสบเหตุเรืออัปปาง ผู้ที่รอดได้ต่างขึ้นฝั่งตามที่ตั้งต่าง ๆ เช่น ที่แหลมสิงห์ หาดเจ้าหลาว บางกะไชย ฯลฯ จนคนทางบางกะไชยเรียกละคร แห่งตึกนี้ว่า “ละครเรือแตก” ตามตำนานที่เล่ากันมาและยังมีบ้านเรือแตกหน้าหาดแถบบางกะไชยอยู่ที่นี่ด้วย และชื่อเรียกละครแห่งตึก เป็นการเรียกตามเครื่องดนตรีที่ประกอบการแสดงคือ โทนกับกลองตุ๊ก จากการศึกษาของ “ประภาศรีศรีประดิษฐ์” เรื่อง “ละครแห่งตึกในจังหวัดจันทบุรี” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2545 ได้ขอเสนอประมวลข้อมูลจากทั้งทางฝั่งแหลมสิงห์ว่า ละครแห่งตึกสืบทอดมาจากครูขุนทองและคณะละครเร่มาจากทางใต้ แล้วครูทิม ภารกิจ คนบ้านเพ ซึ่งมาแต่งงานกับหญิงสาวที่บ้านชำห่าน ฝั่งอำเภอแหลมสิงห์ รับสืบทอดต่อมา ประเมินเวลาได้ว่าท่านน่าจะเกิดในช่วงปลายรัชกาล ที่ 3 และทำคณะละครแห่งตึกจนโด่งดังในช่วงรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 จนสอนและสืบทอดให้กับลูกหลานทางฝั่งแหลมสิงห์ที่ยังคงแสดงละครแห่งตึกกันอยู่ โดยมีแบบแผนค่อนข้างแตกต่างไปจากทางฝั่งบางกะไชย ที่แม่ครูวอนและแม่ครูท่านอื่น

นำไปเผยแพร่ เนื่องจากทั้งสองพื้นที่อยู่คนละฝั่งแม่น้ำจันทบุรี การติดต่อต้องข้ามเรือจึงเสมือนแยกกัน อยู่และมีความต่างกันในการสืบทอดอันเนื่องมาจากท้องถิ่นและการถ่ายทอดภายในสายตระกูล ด้วยความที่ตนเป็นคนไขว่คว้าจนได้รับความรู้จากครูหลายท่าน และมีความสามารถในหลาย ๆ แขนง วิชา จึงได้รับเชิญจากโรงเรียนท่าใหม่ “พูลสวัสดิ์ราษฎร์นุกูล” ให้เป็นครูวิทยากรท้องถิ่นสอนละคร เท่งตึกให้กับนักเรียนในโรงเรียนมาจนถึงปัจจุบัน ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากร และเป็นครูสอนโขนสด ณ โรงเรียนบางกะจะ โดยได้รับเชิญจากสำนักศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ผลงานสำคัญ

1. ประพันธ์บทร้อง การแสดงชุด นางกระแหร่งเล่นโขน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดจันทบุรี
2. สร้างสรรค์ “นาฏยบริกาย” ด้วยทำการแสดงเท่งตึก ร่วมกับโรงเรียนวัดจันทนาราม จังหวัดจันทบุรี

การนำผลงานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน ร่วมบรรเลงมหาดุริยางค์ดนตรีไทย และบรรเลงดนตรีไทยเทิดพระเกียรติประเภท ขั้บร้องในงาน 50 ปี วังสวนบ้านแก้ว, แสดงรำเท่งตึกในงานวันอนุรักษ์มรดกไทย สภาวัฒนธรรมอำเภอขลุง, รำเท่งตึกในพิธีเปิดงานวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช, งานกาชาด และอื่น ๆ อีกมากมาย พร้อมทั้งการถ่ายทอดผลงานให้ผู้อื่น เช่น ถ่ายทอดการรำรำละครเท่งตึกให้นักเรียน โรงเรียนพูลสวัสดิ์ราษฎร์นุกูล เพื่อแสดงในงานมหัศจรรย์เด็กไทยที่อิมแพคเมืองทองธานี ถ่ายทอดลีลานางกระแหร่งเล่นโขน ให้กับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี ดัดแปลงทำรำเท่งตึกให้ใช้กับการออกกำลังกาย (โยคะ) แสดงรำชุดบทไหว้ครูให้กับแม่เล็ก รัจนา พวงประยงค์ (ศิลปินแห่งชาติสาขาละครนาฏ) เพื่อนำไปต่อยอดกับกระบวนทำรำอื่น ๆ

การแสดงของคณะละครเท่งตึกจักรวาล มงคลศิลป์ เริ่มจากขั้นตอนพิธีกรรมโหมโรง และการรำชุดบทไหว้ครู โดยจะมีตัวพระเป็นผู้รำ 2 คน มักจะรำเป็นคู่ ขึ้นอยู่กับการว่าจ้างของเจ้าภาพ ซึ่งอาจมีสูงสุดได้ถึง 5 คู่ ส่วนบทไหว้ครูทางคณะได้มา 5 บท ได้แก่ บทคุณครู บทสอนรวย บทสอนรำ บทตัวเรียม และบทตัวพี่ เนื้อหาบางบทก็มีคำร้องที่คล้ายและสื่อความหมายเดียวกัน เมื่อแล้วเสร็จจึงเป็นการเริ่มแสดงละคร เล่นเรื่องบทละครนอกเช่นเดียวกับคณะจกกล โปรงน้ำใจ เช่น เรื่องสังข์ทอง พระอภัยมณี และยังรวมไปถึงเรื่อง จักร ๆ วงศ์ ๆ เช่น พระไชยมงคล ชั้นทอง มาลัยทอง และตะเพียนทอง โดยวิธีการแสดงจะเป็นการแสดงตามโครงเรื่องแต่บทพูดเจรจา บทกลอนจะเป็นการต้นสดของผู้แสดง ช่วงลงโรง(ฉากแรก) และลาโรง(หลังแสดงจบ) ทางคณะจะใช้ผู้แสดงที่เป็นตัวตลกมาเป็นผู้บรรยาย การแสดงในหนึ่งรอบเรียกว่า “แต่ง” ระยะเวลาแต่ละรอบ

ประมาณ 3 ชั่วโมง โดยที่วันหนึ่งอาจแสดงได้ถึง 3 แห่ง ตั้งแต่ช่วง เช้า-เที่ยง ช่วงเที่ยง-บ่าย และช่วงหัวค่ำ-ดึก ไม่มีการเช่าไหว้ด้วยของไหว้ ซึ่งต่างจากทางคณะจงกลโปรงน้ำใจ

รูปแบบของการแสดงละครเท่งตึก ตัวพระเอกและเมื่อการแสดงจบจะมีผู้สรุป คือ ผู้ที่เป็นตัวตลก พิธีจะดำเนินไปจนถึงตอนเที่ยงจึงหยุดพักให้เจ้าภาพลาเครื่องสังเวยไปปรุงอาหารหรือรับประทานเพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนตอนบ่ายก็จะเป็นการโหมโรงโดยที่แต่เดิมจะเป็นการร้องบทรำชุดอีกรอบหนึ่ง แต่จะไม่รำเพียงแต่ร้องเพื่อเป็นสัญญาณเรียกผู้ชมให้รู้ว่าจะเริ่มการแสดงในช่วงบ่าย การแสดงละครชาตรีบางครั้งอาจใช้เวลาถึงช่วงเย็นหรือค่ำมืด และในแต่ละการแสดงครั้งหนึ่งจะเรียกว่า “เวลา” ซึ่งทางฝั่งละคร เท่งตึกเรียกว่า “แต่ง” บทรำชุดไหว้ครูละครชาตรี ทางคณะจงกลโปรงน้ำใจมี 7 บท ได้แก่ บทสอนรำบทครูสอน บทไหว้มารดา บทควายเปลี่ยว บทตัวเรียม บทเวลา และบทยามบ่าย โดยในการแสดงหนึ่งครั้งจะเลือกบทใดบทหนึ่งขึ้นมาแสดง โดยทางคณะจะพิจารณาจากลักษณะของงานว่าจัดออกในรูปแบบไหน เนื้อหาในงานหรือสิ่งที่ทางเจ้าภาพต้องการคือเรื่องอะไร เช่น หากไปแสดงงานวันแม่ ก็จะไปเลือกบทไหว้มารดา ฯลฯ และการร้องบทรำชุดไหว้ครูละครชาตรีจะมีการร้อง 2 ทำนอง ได้แก่ การร้องแบบทำนองชาตรี เช่น บทควายเปลี่ยว และการร้องแบบกำพริต เช่น บทครูสอน จะมี ต้นเสียงร้อง ผู้รำมีลูกคู่รับ ต่อจากบทรำชุดไหว้ครูละครชาตรีจึงเป็นการรำชุดซึ่งเป็นการรำ 12 ท่า จึงเป็นอันจบในส่วนของพิธีกรรมและเริ่มการแสดงละคร ขณะที่ขั้นตอนของการรำกำบน คือเป็นการ “รำถวายมือ” ประกอบไปด้วยการร้องเชื้อ รำเพลงช้าและรำเพลงเร็ว จบด้วยการลงลา

ส่วนการแสดงละครชาตรี มีพิธีกรรมที่มีขั้นตอนมากกว่าและมีความซับซ้อนกว่าการรำกำบน โดยเฉพาะในส่วนของพิธีกรรมรำชุดละครชาตรีนั้นเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในพิธีกรรม เพราะเชื่อกันว่าเป็นการรำเพื่อป้องกันสิ่งไม่ดีที่อาจทำให้เกิดอันตรายหรืออุปสรรคต่อการแสดง การไหว้ครูแบบดั้งเดิมการรำชุดจึงต้องร้องเชิญพระวิษณุกรรมมาประทับ ณ เสากลางโรง เปรียบเสมือนเป็นเสามหาชัย รำไปพร้อมบริกรรมคาถาให้ผู้ชายเป็นหลักรำคนเดียวและเป็นการรำ 2 ครั้ง กล่าวคือก่อนการเริ่มเล่นละครจะเป็นการรำชุดโดยเวียนทางซ้าย และเมื่อละครจบลงตัวนายโรงจะออกมารำอีกโดยการเวียนขวา เป็นการคลายยันต์ซึ่งผู้รำจะมีคาถาอาคมประจำตัวเองอยู่แล้วในการทำพิธีกรรม แต่เมื่อใช้ผู้หญิงในการรำชุดสิ่งเหล่านี้ก็สูญหายไปจะมีแต่คาถาบูชาครูเท่านั้น

ส่วนการรำกำบนนั้นจะมีทั้งกำบนตามสวนผลไม้ บ่อกุ้ง และศาลเจ้าจีนตามที่ต่าง ๆ เช่น ศาลเจ้าพ่อแหลมสิงห์ อำเภอลแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี, ศาลเจ้าพ่อซากไร่แดง อำเภอลแหลมสิงห์ จังหวัดระยอง, ศาลเจ้าพ่อเกาะช้าง อำเภอลเกาะช้าง จังหวัดตราด รวมทั้งในงานเทศกาลจีน เช่น งานประเพณีทิ้งกระจาด งานตรุษจีน จะมีการว่าจ้างคณะละครเท่งตึกไปรำกำบน หากเป็นการรำไหว้ศาลเจ้าจะเรียกว่า “รำไหว้เจ้า” แต่ถ้าเป็นการรำกำบนทั่วไปจะเรียกว่า “รำถวายมือ” รำกันอยู่ใน

พื้นที่สวนตามสภาพแวดล้อมของผู้ว่าจ้าง ผู้ที่ทำราซัดไหว้ครูก็จะมีคาถาอาคมไว้ป้องกันสิ่งไม่ดี แต่ปัจจุบันไม่ได้มีคนสืบทอดคาถาอาคมดังกล่าวแล้ว ขั้นตอนที่ดีถือว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของการรำแก้บน คือ การเอ่ยชื่อเจ้าภาพโดยต้องเอ่ยชื่อให้ถูกต้องและครบถ้วนเพื่อความสบายใจของเจ้าภาพ

ละครชาตรี วงชัยเจริญศิลป์ ละครชาตรี เป็นการแสดงที่เก่าแก่ของคนจังหวัดบุรีรัมย์ และของจังหวัดอื่น ๆ มีการแสดงเกือบทุกภาคของประเทศไทย นักปราชญ์และผู้รู้ด้านนาฏศิลป์ไทยหลายท่านมีความเห็นไปในทำนองเดียวกันว่า “ละครชาตรี” เป็นละครที่อาจจะเก่าแก่ที่สุดและน่าจะเป็นต้นแบบของละครร้อง-รำทั้งหมดของไทย รวมทั้งยังเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างละครภาคกลางและการแสดงโนราภาคใต้ได้ด้วย คำว่า “ชาตรี” มีผู้สันนิษฐานไว้หลายทาง เช่น หมายถึง ผู้รู้ ศาสตร์การ รู้วิธีป้องกันภัยอันตรายจากศาสตราวุธทั้งปวง หรือเป็นการออกเสียงที่เพี้ยนมาจากคำในภาษาสันสกฤตว่า “กษัตริยะ” ที่ออกเสียงว่า “ฉัตริยะ” เมื่อเข้ามาในประเทศไทยจึงออกเสียงเพี้ยนไปเป็น “ชาตรี” เนื่องจากการแสดงที่เป็นเรื่องราวของกษัตริย์หรือมีเครื่องแต่งกายคล้ายเครื่องทรง ของกษัตริย์แต่โบราณ หรือคำว่า ชาตรี เพี้ยนมาจาก “ยาตรี” หรือ “ยาตรา” ซึ่งแปลว่า เดินทางท่องเที่ยวไป ในปัจจุบันอินเดียก็ยังมีละครที่เรียกว่า “ชาตรี” นี้อยู่

ละครชาตรีได้แพร่หลายเป็นที่นิยมอยู่ในจังหวัดภาคใต้ ของไทยก่อน จากนั้นจึงเข้าสู่กรุงเทพฯ 3 ครั้งด้วยกัน คือ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2312 เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เสด็จกรีธาทัพไปปราบเจ้านครศรีธรรมราชและกวาดต้อน ผู้คนมาเมืองหลวงพร้อมด้วยพวกละคร ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2323 ในการฉลองพระแก้วมรกต โปรดให้ละครของ เจ้านครฯ ขึ้นมาแสดงและได้แสดงประชันกับละครผู้หญิงของ หลวงด้วย และครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2375 ในสมัยรัชกาลที่ 3 สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) สมัยที่ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าพระยาพระคลัง ได้กรีธาทัพลงไป ปราบปรามระงับเหตุการณ์ทางหัวเมืองภาคใต้ ขากลับกรุงเทพฯ มีผู้ที่มีความสามารถในการแสดงละครชาตรีอพยพติดตามกลับมาด้วย และได้รวบรวมกันตั้งเป็นคณะละครรับเหมาแสดงในงานต่าง ๆ ต่อมาจนเป็นที่ขึ้นชื่อ และฝึกหัดสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

ละครชาตรีมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. โรง ละครชาตรีในครั้งโบราณใช้เสา 4 ต้น ปัก 4 มุม เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีเตียง 1 เตียง และเสากลาง ซึ่งถือว่าเป็นสามหาชัยอีก 1 เสาเท่านั้น ไม่มีฉาก และมี หลังคาไว้บังแดดบังฝน

2. ละครชาตรีแต่โบราณไม่สวมเสื้อเพราะทุกตัวใช้ผู้ชายแสดงตัวยืนเครื่องซึ่งเป็นตัวที่แต่งกายดีกว่าตัวอื่น ละครชาตรี ก็นุ่งสนับเพลา นุ่งผ้า คาดเจียรบาด มีห้อยหน้า ห้อยข้าง สวมสังวาลทับทรวง กรองคอบนตัวเปล่า บนศีรษะสวมเทริด ต่อมาเมื่อมีผู้แสดงเป็นหญิง การแต่งกายจึงมักใช้แบบสวมเสื้ออนุโลมอย่างละครนอก

3. วิธีแสดง เริ่มต้นด้วยการทำพิธีบูชาครูเบิกโรง ปี่พาทย์โหมโรงชาตรี ร้องประกาศหน้าบท จากนั้นตัวยี่นเครื่อง ออกมารำซัดหน้าบทตามเพลง โดยการรำเวียนซ้ายซึ่งใน สมัยโบราณขณะที่รำตัว รำจะต้องว่าอาคมไปด้วยเพื่อป้องกันเสนียดจัญไร เรียกว่า “ซักยันต์” เริ่มจับเรื่องตัวละครจะขึ้นนั่งเตียงแสดง เมื่อเข้าเรื่องตัวละครต้องร้องเองไม่มีต้นเสียง ตัวละครตัวอื่น ๆ ร้องรับก็เป็นลูกคู่ และเมื่อการแสดงจบลงจะรำซัดอีกครั้งหนึ่ง แต่ครั้งนี้เป็นการว่าอาคมถอยหลังและรำเวียนขวา เรียกว่า “คลายยันต์” เป็นการถอนอาถรรพณ์ทั้งปวง

4. เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง ประกอบด้วย ปี่ สำหรับทำทำนอง 1 เล้า โทน 1 ใบ กลองชาตรี 2 ใบ และ ฉิ่ง 1 คู่ ไม่มีปี่พาทย์ระนาดเอกอย่างที่เห็นในปัจจุบัน

ละครชาตรีได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาตามยุคสมัย เช่น การร้องดำเนินเรื่อง จากเดิมที่เป็นทำนองของ โนรา เช่น เพลงหน้าต๋าระ เพลงรายชาตรี เปลี่ยนมาร้องเพลง ไทยภาค กลางทำนอง 2 ชั้นง่าย ๆ มีการเพิ่มระนาดเอกเข้ามา เพื่อจะได้บรรเลงขับร้องและให้ตัวละครรำ ได้ดีขึ้น ไม่รำซัด ชาตรีไหว้ครู แต่ใช้กระบวนรำเพลงช้าเพลงเร็วและเพลงลาแทน ซึ่งในวงการละครรำ แก๊บนเรียกว่า “รำถวามือ” ดังนั้น โดยสภาพความเป็นจริงแล้ว “ละครชาตรี” แบบดั้งเดิม ได้สูญหายไปจากวงการละครรำของไทยมาไม่น้อยกว่า 40 ปีแล้ว แต่ละครชาตรีที่เรียกกันอยู่ใน ปัจจุบันมีสภาพเป็นละครรำ ที่ใช้สำหรับแก๊บนเท่านั้น ตัวอย่างคณะละครชาตรีที่โดดเด่น เช่น คณะอุดมศิลป์ กระจ่างโชติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเบญจาศิษย์ฉลองศรี จังหวัดเพชรบุรี ดังภาพที่ 4.27

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 4.27 การแสดงละครชาตรีในสถานที่ต่าง ๆ

ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน

1. ผู้ใหญ่สมศักดิ์ เครือวัลย์ ศูนย์เครือข่ายประชาสุขชาวบ้านศูนย์กิจกรรมธรรมชาติสองสลึง จ.ระยอง สโลแกน “นอกตำรา ฝ่าวิกฤต” ผู้ซึ่งนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ โดยศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจตลอดระยะเวลา 30 กว่าปีที่ผ่านมา จากอาชีพดั้งเดิมในการทำนา ทำสวน ทำการเกษตร ทำตามบรรพบุรุษก็พออยู่ได้ แต่มาช่วงหลังมีนักวิชาการมาให้ความรู้กับชาวบ้าน เพียงเพื่อจะขายสินค้า สุดท้ายก็สร้างปัญหาทิ้งให้เกษตรกรเป็นนี้แทบทุกครั้งเรียนจากวิกฤตดังกล่าวผู้ใหญ่สมศักดิ์ จึงได้หาวิธีที่จะอยู่ให้รอด จากแนวคิดเดิมที่คิดว่าอยากปลูกพืช อยากทำสวน ที่สามารถสร้างความร่ำรวยให้ตัวเองได้ ใครว่าอย่างไรก็ค่อยตาม เห็นเขาวางรายราคาดี ก็ปลูกยาง ต่างคนต่างปลูก สุดท้ายก็ไปไม่รอด เห็นเขาว่าทุเรียนราคาดี ก็โค่นยางเพื่อปลูกทุเรียน สุดท้ายก็ล้มตลาด จากที่ไม่เป็นหนี้ สุดท้ายก็เป็นหนี้มหาศาล หาทางออกไม่ได้ คิดแล้ว คิดอีก และสุดท้ายได้พบกับอาจารย์สองท่าน โดยบังเอิญ ท่านแรกคือ ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร (อาจารย์ยักษ์) ท่านที่สองคือ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้เรียนรู้กับอาจารย์ทั้งสองท่านในเรื่องศาสตร์พระราชา จึงได้ตั้งปณิธานไว้ว่าจะเดินตามคำสอนของพ่อหลวง ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนถึงทุกวันนี้ สามารถปลดหนี้ได้ทั้งหมด ปัจจุบันแม้ว่าไม่ได้ร่ำรวย แต่ก็ยังมีใช้ไม่เดือดร้อน ชีวิตอยู่ได้เพราะทำตามเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

แบ่งเป็น 4 กลุ่มงาน

1) แนวคิดและต้นแบบ

ณ เวลานั้นทุกคนมีความรู้ ภูมิรู้มาก เพราะเรียนมา แต่การรู้มากรู้แค่หลักวิชาไม่เคยนำมาปฏิบัติ ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เหมือนกับสุภาษิตที่ว่า “มีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด” ความรู้ต้องมีต้นแบบ คือหมายความว่า การที่จะเรียนรู้อะไรก็ต้องเรียนรู้หลักวิธีการก่อน จากนั้นก็ดูต้นแบบ คือให้เห็นแบบจริงที่ทำขึ้นมาแล้วได้ผล ซึ่งจะมีความต่างจากนักวิชาการที่เรียนมามากแต่ขาดทักษะการปฏิบัติจะอ่านหนังสือสักร้อยเล่มก็ไม่เท่ากับการได้ลงมือทำจริง ๆ

2) ปัจจัยการผลิต

การจะทำการเกษตรได้สิ่งที่สำคัญคือเรื่องดิน เกษตรกรต้องรู้จักดิน รู้จักการทำปุ๋ย รู้จักการพัฒนาดิน การใช้ประโยชน์จากดิน ซึ่งเป็นพื้นฐานหลัก หากไม่สนใจต่อดินแน่นอนที่สุด ทำไปก็ขาดทุน

2.1 ฐานการทำปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยน้ำ ทุกคนทำเป็นแต่ปัญหาคือใช้ไม่เป็น

2.2 ฐานการทำปุ๋ยมูลสัตว์ปุ๋ยคอกเลี้ยงสุกร 1 คู่ สามารถผลิตปุ๋ยได้ 10 ตันต่อปี หรือวัว 1 ตัว สามารถผลิตปุ๋ยคอกได้ปีละ 7-10 ตัน เกษตรกร สามารถเลี้ยงสุกรเพียง 1 คู่ก็สามารถ

ให้ปุ๋ยปีละ 10 ตัน หมายความว่า มูลสัตว์ 1 ส่วนผสมกับฟางหรือแกรบ, หรือขี้เลื่อย, หรือหญ้า 4 ส่วน ใส่ลงในคอกสุกร สุกรจะเหยียบย่ำผสมกับมูลเร่งการย่อยสลายด้วยจุลินทรีย์อีเอ็ม เพียงเท่านี้ก็จะได้ปุ๋ยไว้ใช้ในสวนตลอดปีและสามารถบรรจุใส่ถุงขายได้อีก นอกจากสุกรแล้วสามารถเลี้ยงวัว หรือ กระบือ ทำแบบเดียวกันก็จะได้ปุ๋ยอย่างดี หรือจะทำพร้อม ๆ กันก็ได้

2.3 ฐานการทำปุ๋ยหลุม เกษตรกรสามารถขุดหลุมบริเวณโคนต้นไม้ เพื่อนำเศษใบไม้ไปใส่หมักไว้ ใส่จุลินทรีย์น้ำเพื่อช่วยในการย่อยสลาย ก็จะได้ปุ๋ยเช่นเดียวกัน

3) ฐานเรื่องของป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

3.1 ป่ารับประทานได้อาหารรับประทานอะไรให้ปลูกสิ่งนั้น อยากกินมะเขือก็ปลูกมะเขือ อยากรับประทานพริกก็ปลูกพริก ซึ่งในการประกอบอาชีพทางการเกษตรอย่าไปหวังพืชเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวควรมีพื้นที่สำหรับปลูกพืชรับประทานได้

3.2 ป่าไม้โตเร็ว ทุกวันนี้เกิดภาวะโลกร้อน เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายส่วนหนึ่ง ดังนั้นควรมหาไม้โตเร็วเพื่อมาทดแทนป่าที่สูญหายไป ที่สำคัญช่วยทดแทนพลังงานได้ เช่นไผ่ นอกจากจะใช้ประโยชน์เรื่องของอาหารการจักสาน ลำต้นของไผ่ ก็สามารถนำมาเผาเป็นถ่านได้ ป่าลุ่มสามารถสกัดเป็นน้ำมันได้

3.3 ป่าเศรษฐกิจ เช่น ตะเคียน ยางนา มะค่า ประดู่ ไม้สัก ปลูกแทรก ๆ ไร่ 1 ไร่ จะปลูกได้ประมาณ 100 ตัน เมื่อเวลาผ่านไปต้นไม้อายุเหล่านี้ก็จะเติบโต และมีมูลค่ามหาศาล

3.4 ป่าพลังงานสามารถนำพืชหลาย ๆ ชนิดมาสกัดเป็นน้ำมันไบโอดีเซล เช่น สนุ่นดำ ปาล์มน้ำมันหรือยางนา ไม้ไผ่ หรือพวกแก๊ส ชีวะภาพ สามารถนำเศษพืช ซากสัตว์ หมักในถัง เกิดแก๊สนำมาใช้ประโยชน์ได้

3.5 เผาถ่านสามารถ เอาเศษไม้มาเผาจะได้เป็นถ่านเป็นคาร์บอน นำมาทำสบู่อารักขาโรค ป้องกันแมลง นอกจากนั้นการเผาถ่านจะทำให้ได้น้ำส้มควันไม้ ซึ่งใช้สำหรับป้องกันเชื้อราได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 ประโยชน์จากการพัฒนาป่าทุกอย่าง จะช่วยพัฒนาเรื่องของดิน หมายความว่า ผลของการที่ต้นไม้มีความเจริญงอกงาม แสดงให้เห็นว่า ดินดี มีความอุดมสมบูรณ์

4) กลุ่มพลังงานทดแทน

4.1 โซลาร์เซลล์

4.2 ไบโอดีเซล

4.3 แก๊สชีวะภาพ

4.4 ถ่าน สามารถใช้เศษไม้มาเผาเป็นถ่าน เพื่อมาทำเป็นพลังงาน และผลจากการเผาถ่านจะได้น้ำส้มควันไม้ซึ่งมีคุณสมบัติไล่แมลงและป้องกันเชื้อราได้ผล การทำปุ๋ยคอกที่สามารถทำคอก

เพื่อกักบริเวณให้สุกรอยู่ แล้วใช้ขี้เลื่อยหรือ แกลบหรือ ฟาง ไล่ลงในคอกสุกร ราวด้วยจุนทรีย์ ย่อยสลาย ทำซ้ำ ๆ ไปเรื่อย ๆ พอสิ้นปีจะได้ปุ๋ยคอกที่ผ่านการผสม คลุกเคล้าระหว่างมูลสุกรกับ แกลบ หรือฟางหรือขี้เลื่อย ดังภาพที่ 4.28

ภาพที่ 4.28 แปลงสาธิตโครงการปลูกป่าใช้หนี้ของผู้ใหญ่สมศักดิ์ เครือวัลย์

2. หมอชื่น พงษ์ศิริ อายุ 72 ปี การศึกษาจบ ป.4 อยู่บ้านเลขที่ 90/2 ตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ประชาชนชาวบ้านผู้รักษาโรคตามแบบฉบับแพทย์แผนโบราณผสมผสานกับคาถาสถาพรรักษาโรคได้หลายชนิด เช่น โรคเรื้อรัง ฝี งูสวัด งูพิษ กวาดซางเด็ก ต่อกระดูก รูปแบบการรักษา คือ จะใช้คาถาเสกและเป่า และรักษาตามสภาพ เช่น หากผู้ป่วยถูกงูพิษกัด ก็จะใช้เม็ดมะขามตัวผู้ตัวเมียผ่าครึ่งซีกเสกคาถา แล้วนำไปต้มน้ำลายใต้ลิ้น ปิดปากแผลที่งูกัดถ้างูตัวผู้กัด เม็ดมะขามตัวเมียจะติดที่แผลงูไม่หลุด หากงูตัวเมียกัด เม็ดมะขามตัวผู้จะติดที่แผลจากนั้นหมอจะรู้ว่าควรเอาเม็ดมะขามตัวผู้หรือตัวเมียมาปิดปากแผลเพื่อดูพิษงูออก และทำน้ำมนต์ให้ผู้ถูกงูกัดรับประทานใช้เวลา 2 วัน ก็จะหาย

หมอชื่น เริ่มรักษาผู้ป่วยตอนอายุ 27 ปี ได้เรียนวิชาจากพระและจากสหาย มีความสามารถด้านการรักษาผู้ป่วยที่กระดูกหัก กระดูกแตก เป็นอย่างมาก มีผู้ป่วยจากที่จังหวัดอื่น ๆ มารักษาตลอด 1 ปี มากกว่า 2 – 300 คน นับเฉพาะมารักษากระดูกหัก มีผู้ถูกรถชนนอนสลบอยู่ 6 คืน ก็สามารถเสกคาถาเป่าก็ฟื้น

หมอชื่น ไม่ปฏิเสธแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ก็รับรักษาต่อจากโรงพยาบาล กรณีที่หมอให้กลับบ้านหรือมารักษาตัวที่บ้าน

ภาพที่ 4.29 สัมภาษณ์หมอชื่น พงษ์ศิริ

3. นายอนุชาติ คุณสุข (หมอตุ่น/อาจารย์ตุ่น) มีประวัติการรักษาผู้ป่วยถูกงูพิษกัดมากกว่า 40 ปี ผู้ป่วยที่มาให้รักษามีภูมิลำเนาทั้งในจังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด มีทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุตั้งแต่ 10 ปี จนถึง 70 ปี โดยงูที่มีการแพร่กระจายในบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นงูกะปะ (Calloselasma rhodostoma) งูเห่า (Naja Kaouthia) และงูเขียวหางไหม้ (Trimeresurus trigonocephalus) ผู้ที่ถูกงูกัดที่มารับรักษาจะถูกกัดทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงกลางวัน而去ประกอบอาชีพในเรือสวนไร่นา เช่น การเก็บขี้ยาง การส่งจิ้งหรีด การถางหญ้า เป็นต้น ผู้ป่วยที่ถูกกัดแล้วมาทำการรักษาทันทีจะหายภายใน 2 วัน คือ แผลไม่บวม ขอบไม่ดำ ไม่ช่นขาว บริเวณแผลแดง แสดงว่าการรักษาได้ผล การรักษาเป็นการใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการรักษา ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากครูบาอาจารย์หลายท่านและมีหลายตำหรับ นายอนุชาติ คุณสุข ได้มีการรักษาผู้ป่วยถูกงูพิษกัดมาเป็นเวลานาน จึงมีความเชี่ยวชาญในการใช้สมุนไพรที่มีสรรพคุณที่หลากหลายได้อย่างน่าทึ่ง คือ สามารถใช้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์รักษาได้ทั้งผู้ป่วยที่ถูกงูพิษกัดใหม่ ๆ ไปจนถึงผู้ป่วยที่มีอาการแผลเน่า และเรื้อรังซึ่งถ้าเป็นการรักษา ในปัจจุบันผู้ป่วยที่มีอาการเน่าในอวัยวะต่าง ๆ และถ้าพิษยังอยู่ ผู้ป่วยจะถูกควั่นเนื้อออกเรื่อย ๆ จนกว่าพิษจะหมด และถ้าพิษไม่หมดอวัยวะนั้นถูกควั่นจนกระทั่งถึงกระดูกก็จะถูกตัดในที่สุดจากรายงานการวิจัยของโรงพยาบาล จังหวัดสกลนคร โดยถ้าเป็นการรักษาโดยการใช้สมุนไพรนั้นจะเป็นการนำสรรพคุณทางยาไปใช้ในการระงับพิษ และกำจัดพิษออกจากร่างกาย ดังนั้นผลก็คือจะทำให้ลดการสูญเสียอวัยวะ และใช้ระยะเวลาไม่นานในการรักษาผู้ป่วยก็จะสามารถหายและมีอาการดีขึ้นภายใน

ไม่กี่วันอย่างไรก็ตามผู้ป่วยที่ผ่านการรักษามาแล้วจากการแพทย์ปัจจุบันก็สามารถที่จะมารักษาด้วยการใช้สมุนไพรได้แต่จะใช้ระยะเวลาานานกว่าปกติ นั่นคือ ประมาณ 2 สัปดาห์ขึ้นไป ขึ้นอยู่กับอาการของคนไข้ และพิษของงูที่ยังคงอยู่ รวมไปถึงการรักษาเนื้อเยื่อที่หายไปจากการควั่นด้วย ตั้งแต่ที่นายอนุชาติ คุณสุข ทำการรักษาผู้ป่วยที่ถูกงูกัดมาเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี ยังไม่มีคนไข้คนใดที่ทำการรักษาแล้วไม่หายอาการหนักมากกว่าเดิมหรือเสียชีวิต นอกจากการรักษาพิษงูกัดแล้ว ยังสามารถรักษาโรคท่อน้ำเหลืองที่มีผู้ป่วยเป็นจำนวนมากในแต่ละปีอีกด้วย เช่น โรคถุงสวัด งูฟกไข่ ใช้พิษ ใช้กาฬ เป็นต้น ด้วยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญดังกล่าว จึงทำให้มีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องจากหลาย ๆ องค์กรโดยได้รับรางวัลต่าง ๆ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน คนดีศรีแผ่นดิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้รับการเชิญจากสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี ให้เป็นอาจารย์พิเศษสอนนักเรียนหลักสูตรแพทย์แผนไทย ในส่วนของการรักษาพิษงูโดยตรงอีกด้วย อีกทั้งยังได้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านนี้สู่ นิสิต นักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องซึ่งนักศึกษาได้นำเอาองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่ได้ไปใช้ในการเรียน การสอน การประกอบอาชีพ และในชีวิตประจำวัน

นายอนุชาติ คุณสุข ยังคงมีการพัฒนาการรักษาผู้ป่วยที่ถูกงูกัดมาอย่างต่อเนื่อง และในอนาคตยังได้มีการวางแผนในการพัฒนาสมุนไพรในตำรับต่าง ๆ เพื่อที่จะเข้าสู่มาตรฐาน การรักษาในปัจจุบันที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สามารถเข้าถึงได้อีกด้วย รวมไปถึงการต่อยอดการรักษาพิษจากสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาสาธารณสุขพื้นฐานของประเทศไทย เช่น พิษของแมงมุม พิษของแมงกะพรุน พิษของปลาปักเป้า พิษของปลากระเบน เป็นต้น นอกจากนี้การที่คลุกเคลียอยู่ในวงการพืชสมุนไพร ทำให้นายอนุชาติ คุณสุข ตระหนักถึงความสำคัญและที่มาของสมุนไพรไทยในท้องถิ่นเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นจึงได้มีความพยายามที่จะทำการอนุรักษ์พื้นที่ป่าซึ่งเป็นแหล่งที่สำคัญของสมุนไพรเอาไว้ รวมไปถึงการเพาะพันธุ์พืชสมุนไพรบางชนิดเอาไว้ เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เอาไว้ในกรณีการป่าถูกคุกทำลายอย่างหนักจนไม่สามารถที่จะหาสมุนไพรชนิดนั้น ๆ ได้ ตลอดจนการน้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการดำรงชีวิตเกษตรกร ซึ่งเป็นอาชีพหลัก เช่น การแบ่งพื้นที่เพื่อปลูกพืชชนิดต่าง ๆ การสร้างแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ และสัตว์ป่า เป็นต้น

เป็นบุคคลที่มีความรู้การใช้ภูมิปัญญาในการรักษาผู้ป่วยที่ถูกงูกัด การเผยแพร่ผลงานการนำผลงานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน นำไปสอนต่อนักศึกษาโรงเรียนแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุข จันทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปัจจุบัน และการเผยแพร่ภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยต่อชุมชนท้องถิ่น จัดโดยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พ.ศ. 2557 เข้าร่วมประชุมวิชาการสัตว์มีพิษครั้งที่ 5 จัดโดยสถานเสาวภา สภากาชาดไทย ปี พ.ศ. 2559

การถ่ายทอดผลงานให้ผู้อื่น ให้กับนักศึกษาโรงเรียนแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี ชั้นปีที่ 1-3 ตั้งแต่ปี 2557 ถึงปัจจุบัน นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึงปัจจุบัน ผลที่เกิดขึ้นคือ นักศึกษาสามารถนำ ภูมิปัญญาที่ได้ ไปใช้ในการประกอบอาชีพและใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. นายเฉลิมพล ศักดิ์คำ ปราชญ์ชาวบ้านผู้รักษาโรคสะกดเงินทางเทศบาลเมืองท่าช้าง ได้เริ่มให้การรักษาโรคสะกดเงิน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการรักษา มีผู้มารับการรักษาจำนวนมากโดยให้บริการรักษาทุกวันพฤหัสบดี เวลา 14.00 - 17.00 น. ณ เทศบาลเมืองท่าช้าง โทร.039-325909 โรคสะกดเงิน เป็นโรคผิวหนังเรื้อรัง ซึ่งเกิดจากการหนาตัวของชั้นหนังกำพร้า มีลักษณะเป็นตุ่มหรือปื้นแดง ที่มีขุยหรือสะเก็ดขาวติดอยู่ รอยโรคมักเกิดกับ ผิวหนังบริเวณที่ถูเสียดสีบ่อย ๆ รวมทั้งศีรษะและเล็บ ร้อยละ 30 ของผู้ป่วยจะมีประวัติคน ในครอบครัวเป็นโรคนี้ด้วย สมุนไพรที่ใช้ในการปรุงยา 1. เหล้าขาว 40 ดีกรี 2. น้ำผึ้งแท้ 3. ใบพลู 4. ผิวมะกรูด 5. บอระเพ็ด 6. กระจायดำ 7. และตัวยาอื่น ๆ

ขั้นตอนในการให้บริการผู้ป่วย

1. ลงทะเบียนผู้ป่วยก่อนเข้ารับการรักษารวมทั้งบริการเครื่องตีพิมพ์ ดังภาพที่ 4.30

ภาพที่ 4.30 ลงทะเบียนผู้ป่วยก่อนเข้ารับการรักษาโรคสะกดเงิน

ภาพที่ 4.31 การให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวและตัวยาที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วย

ภาพที่ 4.32 การให้การรักษาดูแลหนังศีรษะ และสะเก็ดเงินตามร่างกาย

ภาพที่ 4.33 ผู้ป่วยที่อาการหนักนายเฉลิมพล ศักดิ์คำ ให้อนพักรักษาตัวที่ห้องรักษาพยาบาล

ผู้ป่วยบริจาคเพื่อเป็นค่าวัสดุในการปรุงยา นายเฉลิมพล มอบให้กับโรงเรียนบ้านแก้ว เพื่อเป็นทุนอาหารกลางวันและทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ดังภาพที่ 4.34

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.34 ผู้ป่วยบริจาคเพื่อเป็นค่าวัสดุในการปรุงยา

4. นางเกสร วิสุทธิไพศาล หมู่ 2 ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมฉบัง จังหวัดตราด อาชีพการทำออบเป็นอาชีพหนึ่งของชาวจังหวัดตราดแต่เป็นอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นอาชีพเสริมที่นอกเหนือจากอาชีพหลักหลังจากทำงาน ทำไร่ ทำนา ช่วงเวลาว่างชาวบ้านก็จะใช้เวลาว่าง ช่วงเย็น ช่วงก่อนนอน หรือช่วงเวลาว่างอื่น ๆ ชาวบ้านก็จะใช้เวลาช่วงนั้นมาจักรสานทำออบเพื่อเอาไว้ใช้ช่วงหลังจากนั้นก็ยังมีการทำบ้างเป็นประปราย ส่วนใหญ่ก็จะทำตามกำลังความสามารถของแต่ละครอบครัว

นางเกสร วิสุทธิไพศาล กล่าวว่าหลังจากปี พ.ศ. 2542 ได้มีนักวิชาการมาดำเนินการให้ชาวบ้านได้ทำออบขึ้นเพื่อเป็นอาชีพเสริมให้กับครัวเรือนโดยมีรูปแบบการทำ คือ ไม่ให้ตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะต้องมีการจำหน่ายสินค้าแต่ใช้วิธี คือ แต่ละบ้านก็ทำขายเอง อาจหาเช่าหน้าร้านเพื่อจำหน่ายสินค้าเป็นของตัวเองได้

สมัยก่อนยังมีผู้ที่มีความชำนาญทางด้านการทำงานออบ แต่ต่อมาก็ได้เสียชีวิตลงไป ทำให้รูปแบบการทำงานออบมีความแตกต่างจากดั้งเดิมพอสมควร แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น นางเกสร วิสุทธิไพศาล ได้กล่าวว่า การทำออบสมัยนี้ก็เปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยใช้เข็มกับด้ายมาเย็บแต่ทำได้ช้า ช่วงหลังจึงได้ทดลองใช้เข็มปักไหมพรมทดลองมาปักดู ก็พบว่าสามารถทำงานได้เร็วกว่าเย็บเข็มธรรมดาจึงได้ใช้เข็มปักไหมพรมมาเย็บออบแทน

ขั้นตอนการทำงานออบ

1. ปั่นขึ้นรูป ใช้ใบจากเลือกขนาดความยาวเท่า ๆ กันความใหญ่พอ ๆ กันจำนวน 32 ใบ นำใบจากทั้งหมดมาเรียงซ้อนกัน วัดกึ่งกลางแล้วเจาะรูเย็บใบจากทั้งหมดให้ติดกันโดยเย็บริมวัดจากขอบใบประมาณ 3 มิลลิเมตร มัดให้ตั้งมือพอประมาณจากนั้นก็คลี่ใบจากเป็นวงกลมโดยจุดที่เย็บจะเป็นจุดกลางของงอบ ดังภาพที่ 4.35

ภาพที่ 4.35 สาคิตการทำงานออบขั้นตอนที่ 1

2. ใช้เถาวัลย์เขียว (หญ้านาง) ที่รู้ดใบออกแล้ว จำนวน 2 เส้นความยาวประมาณเส้นละ 1 เมตร นำมายึดปลายใบจากในลักษณะถักโดยเส้นเถาวัลย์เขียว จะไขว้กันแบบขึ้นลงแล้วปลายใบจากถูกหนีบไว้ถักวนไปจนรอบเป็นวงกลม การใช้เถาวัลย์มาเป็นตัวยึดใบจากข้อดี คือใบจากจะไม่ลื่น ดังภาพที่ 4.36

ภาพที่ 4.36 สาธิตการทำอบชิ้นตอนที่ 2

3. จากข้อ 2 จะได้รูปใบจากเป็นวงกลม จากนั้นใช้ด้ายสอดขึ้นจากด้านในของหมวกให้ตรงกลางใช้มือจับด้ายที่อยู่ใต้หมวกไว้ มืออีกข้างจะถักเข็มให้ไขว้กันเข็มชิดบนใบจากเป็นวงกลมจนรอบจะได้จำนวน 12 วงมาตรฐาน ดังภาพที่ 4.37

ภาพที่ 4.37 สาธิตการทำอบชิ้นตอนที่ 3

4. เย็บใบจากแต่ละใบให้ติดกันตามรอยที่วงไว้ 12 วง ลักษณะการเย็บมี 2 แบบ แบบปกติจะเย็บจากวงในสุด ให้ครบรอบแล้วมาเริ่มวงที่ 2 ให้ครบรอบและเริ่มวงที่ 3 ไปเรื่อย ๆ อีกแบบจะเย็บแบบวงกันหอย คือ เริ่มจากวงในสุดแล้วต่อเป็นวงที่ 2,3 จนครบ ดังภาพที่ 4.38

ภาพที่ 4.38 สาธิตการทำอบชิ้นตอนที่

5. เมื่อเย็บถึงวงที่ 6 หรือ 7 จะเห็นว่าบริเวณปลายขอบจะมีรูที่เกิดจากใบจากไม่ชนกัน ก็ให้ใช้ใบจากมาแซมเพิ่ม โดยตัดใบจากเป็นปากฉลามแล้วเสียบเข้าไประหว่างใบที่เป็นช่องจากนั้นเย็บจนถึงวงที่ 8 ก็สามารถดงอบให้ปลายขอบแผ่ออกเป็นปีกงอบ แล้วใช้ของหนัก ๆ ทับเพื่อไม่ให้ขอบเต่งกลับ จากนั้นก็เย็บแล้วดึงด้ายให้ตึงมือ ดังภาพที่ 4.39

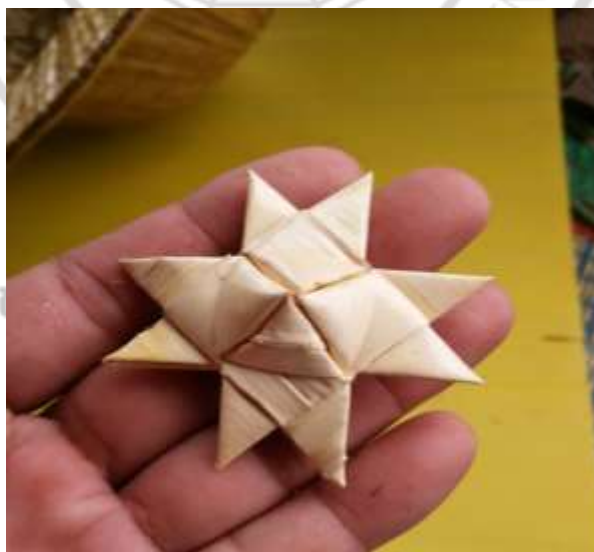
ภาพที่ 4.39 สาคิตการทำงอบขั้นตอนที่ 5

6. ใช้ไม้ไผ่ที่เหลาเป็นเส้นเล็ก ๆ และเปลือกคุ้มที่ผ่าแล้วมาเป็นตัวยึดขอบของงอบเพื่อความแข็งแรงในขั้นตอนนี้ถือว่าได้ทำหมวกงอบทรงสมเด็จพระนเรศวรเสร็จ จากนั้นนำไปตากแดดประมาณ 1 อาทิตย์ หมวกจะแห้งแล้วทาเคลือบด้วยน้ำมันวานิช หรือน้ำมันยางทิ้งไว้แห้งก็นำมาติดดอกจันทน์ด้านบนหมวก ติดเสวียนด้านในหมวก ก็จะได้หมวกงอบที่สมบูรณ์

ภาพที่ 4.40 สาคิตการท่างอบขั้นตอนที่ 6

การทำหมวกงอบ 1 ใบ สามารถหล่อเลี้ยงอาชีพอื่น ๆ ได้อีก เช่น อาชีพคนตัดใบจาก อาชีพคนทำดอกจันท์ อาชีพคนผ่าต้นคุ่ม อาชีพคนเหลาไม้ไผ่ และอาชีพคนทำเสวียน อาชีพคนเหล่านี้จะทำสินค้าของตัวเองแล้วนำมาส่งให้คนสานหมวกงอบเป็นการพึ่งพาอาศัยกันด้านอาชีพ ถือว่าเป็นสิ่งที่สังคมมีความต้องการ

ภาพที่ 4.41 ดอกจันท์ สำหรับติดบนยอดสุดของหมวก

ภาพที่ 4.42 เสวียน สำหรับใช้เย็บติดด้านในสุดของหมวกงอบ

5. นายปราณีต เข็มดี อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 158 หมู่บ้านเนินดินแดง ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดเนินยาง เป็นคนบ้านเนินดินแดงแต่กำเนิด ได้อาศัยและเห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาตลอด ซึ่งในสมัยก่อนในเขตพื้นที่จังหวัดตราด ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีป่าอุดมสมบูรณ์มาก ต้นไม้ส่วนมากจะมีขนาดใหญ่ 2-3 คนโอบ หลังจากนั้นเมื่อชาวบ้านเข้าไปจับจองพื้นที่ เพื่อทำการเกษตร ต้นไม้ต่าง ๆ ก็ถูกตัด โคนทำลายหมด สุดท้ายก็เหลือแต่พื้นที่เปล่า ๆ ภูเขาเป็นภูเขาหัวโล้น ชาวบ้านเกิดความเดือดร้อน เนื่องจากปัญหาฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล หรือหากเป็นหน้าฝน ก็มักจะเกิดน้ำป่าไหลหลาก พัดเอาดินที่อยู่บนเขาทะลาลงมาพร้อมกับพืชผลการเกษตร เกิดความเสียหายอย่างแก่ปัญหาไม่ได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้านเนินดินแดงอีกประการหนึ่งนั่นก็คือ ปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะกับกลุ่มวัยรุ่น ที่หันมาติดยาเสพติดกันมากขึ้น ใช้เวลาว่างอยู่กับของเสพติดและของมีเงินมากกว่าที่จะหาอะไรทำนอกเหนือจากงานปกติ ทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง สร้างความวุ่นวายและแตกแยกอย่างมาก

สำหรับลุงปราณีต เข็มดี ตลอดชีวิตที่ผ่านมาอยู่กับต้นไม้มาตลอดเป็นคนที่ชอบปลูกต้นไม้ ทำให้เกิดแนวคิดในการที่จะทำให้เยาวชนห่างจากยาเสพติด โดยริเริ่มชักชวนเพื่อนบ้านให้หันมาปลูกต้นไม้บริเวณที่สาธารณะและสุดท้าย และได้เก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่หายากไว้ปลูกอย่างมากมาย ดังภาพที่ 4.43

ภาพที่ 4.43 พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่หายาก

6. นายอนุพงษ์ กุลนรา อายุ 27 ปี เกิดวันที่ 24 กันยายน 2532 เกิดที่อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

การศึกษา

ระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดบางปรือ จังหวัดตราด

มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม จังหวัดตราด

มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม จังหวัดตราด

ประกาศนียบัตรผู้นำชุมชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

ประวัติการทำงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี นักวิชาการศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี นักประชาสัมพันธ์

โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม ครูธุรการ จังหวัดตราด

ผลงานสำคัญที่สร้างขึ้นใหม่

การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลิตผลทางการเกษตรในท้องถิ่น “น้ำพริกสับปะรด” เป็นผลงานที่เกิดจากแนวคิดที่ต้องการพัฒนาและต่อยอดผลิตผลทางการเกษตรของชุมชน ด้วยการนำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตผลทางการเกษตร และเพื่อเป็นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาด้านอาหารชนิดใหม่ของชุมชน ตลอดจนเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารของชุมชนแก่เยาวชนในท้องถิ่น

ความโดดเด่นของผลงานดังกล่าวคือ เป็นผลงานการแปรรูปที่คิดค้นขึ้นใหม่แห่งแรกของตำบลห้วยแร่ และจังหวัดตราด โดยนำสับปะรดซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นน้ำพริก ด้วยกรรมวิธีที่เป็นสูตรเฉพาะของนายอนุพงษ์ กุลนรา โดยการนำภูมิปัญญาด้านอาหารดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ปรับใช้เป็นสูตรเฉพาะของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการนำกะปิ ซึ่งเป็นส่วนผสมหลักมาทำการนากับไฟ โดยวิธีการนากะปิไปทอดด้วยใบตอง กดให้แบน จากนั้นจึงนำไปวางบนกระทะที่ตั้งไฟจนร้อน พลิกกลับไปกลับมาจนกระทั่งกะปิมีกลิ่นหอมและแห้ง ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้น้ำพริกมีรสชาติดี รวมทั้งการนำพริกชี้ฟ้าแห้ง กระเทียม และหอมแดงมาคั่วด้วยไฟอ่อน ๆ ซึ่งจะให้น้ำพริกมีกลิ่นหอมชวนรับประทาน

จากการทำน้ำพริกสับปะรดที่ได้คิดค้นขึ้นนี้แล้ว พบว่าได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างดีจนได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ของชุมชนในการสนับสนุนเพื่อพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น จนเป็นผลงานที่สมบูรณ์แบบ เช่น การบรรจุภัณฑ์ การตลาด เป็นต้น รวมทั้งการได้รับเชิญจากหน่วยงาน องค์กร และชุมชน ให้เป็นวิทยากรสาธิตให้ความรู้การทำน้ำพริกดังกล่าว ตลอดจนการได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรที่ปรึกษานักเรียนที่เข้าแข่งขันการทำน้ำพริก ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประจำปี 2558 ของโรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม ซึ่งนักเรียนกลุ่มดังกล่าวนี้ได้รับรางวัลเหรียญทอง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลิตผลทางการเกษตรในท้องถิ่น “กล้วยตราดสีทอง”

เป็นผลงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลิตผลทางการเกษตรในท้องถิ่นของนายอนุพงษ์ กุลนรา ซึ่งเกิดจากแนวคิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่ามากที่สุด เนื่องจากในชุมชนตำบลห้วยแร่มีการแปรรูปสับปะรดกวน ซึ่งการทำสับปะรดกวนนั้นจะใช้เฉพาะเนื้อสับปะรดที่ปั่นน้ำออก ทำให้น้ำสับปะรดไม่ได้มีการนำไปใช้ประโยชน์ จึงเกิดแนวคิดในการนำน้ำสับปะรดดังกล่าวมาเป็นส่วนประกอบของการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรในท้องถิ่นที่มีชื่อว่า “กล้วยตราดสีทอง”

กล้วยตราดสีทอง เป็นอาหารแปรรูปจากกล้วยน้ำว้า ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกกันโดยทั่วไปในครัวเรือนและสวนผลไม้ทั่วไปของชุมชน โดยเป็นสูตรอาหารแปรรูปที่นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้คิดค้นและพัฒนาขึ้นด้วยการนำมาผสมผสานกับสับปะรด ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกมากในพื้นที่

จังหวัดตราด และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออก โดยการนำกล้วยน้ำว้าดิบมาปอกเปลือกและล้างน้ำให้สะอาดจากนั้นจึงนำไปหั่นเป็นแว่นบาง ๆ แล้วนำไปทอดให้เหลืองกรอบหลังจากนั้นจึงนำไปคลุกเคล้ากับน้ำสับปะรดที่เคี่ยวไว้จนมีความหนืด ซึ่งน้ำสับปะรดที่เคี่ยวนี้ประกอบด้วยน้ำตาลปีบ น้ำตาลทราย เกลือป่น แปะแซ และน้ำสับปะรด คลุกเคล้าให้ทั่ว จากนั้นจึงตักแผ่นภาชนะที่เตรียมไว้ทิ้งไว้จนเย็น เป็นอันเสร็จ ส่วนสาเหตุที่ชื่อว่ากล้วยตราดสีทองนั้น มาจากลักษณะของกล้วยที่มีสีเหลืองทอง และวัตถุดิบที่ใช้เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่ขึ้นชื่อของจังหวัดตราดอย่างเช่นสับปะรด

จากผลการดำเนินการพัฒนาสูตรอาหารดังกล่าว ส่งผลให้ชุมชนตำบลห้วยแร้งและตำบลใกล้เคียงมีผลิตภัณฑ์แปรรูปผลิตทางการเกษตรที่เป็นสินค้าชุมชน ซึ่งมีการพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้า OTOP ของชุมชนสำหรับจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งการออกร้านในงานต่าง ๆ ของจังหวัด การพัฒนาสูตรอาหารหวานท้องถิ่น “ขนมกล้วยเพื่อสุขภาพ”

เป็นผลงานของนายอนุพงษ์ ภูลอนรา ที่เกิดจากแรงบันดาลใจในการพัฒนาสูตรอาหารพื้นบ้านให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาสูตรอาหารพื้นบ้านเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่ชื่นชอบการรับประทานขนมไทยแต่กลัวเรื่องปัญหาสุขภาพ ดังนั้นจึงเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้ นายอนุพงษ์ ภูลอนรา มีแนวคิดในการพัฒนาสูตรอาหารประเภทของหวานเพื่อสุขภาพขึ้น โดยการปรับสูตรและนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้จนเกิดเป็นขนมกล้วยเพื่อสุขภาพ

ลักษณะพิเศษของอาหารชนิดนี้นอกจากจะนำกล้วยซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักที่มีอยู่จำนวนมากในท้องถิ่นมาใช้แล้วยังมีการเพิ่มส่วนผสมอีกชนิดหนึ่งคือ เม็ดแมงลัก ซึ่งช่วยให้ขนมมีเนื้อสัมผัสที่น่ารับประทานรวมทั้งมีประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้บริโภคด้วย อันเป็นสูตรขนมกล้วยที่นายอนุพงษ์ ภูลอนรา ได้คิดค้นและดัดแปลงขึ้นเพื่อพัฒนาสูตรขนมกล้วยให้มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น นอกจากนี้ในด้านของกรรมวิธีการทำ นายอนุพงษ์ ภูลอนรา ได้มีการทดลองกรรมวิธีการนวดส่วนผสมในครกดินเผาซึ่งพบว่าทำให้เนื้อขนมมีความเหนียวนุ่มมากขึ้นกว่าเดิม

ด้วยความสำเร็จในการพัฒนาสูตรอาหารดังกล่าวนี้ ทำให้นายอนุพงษ์ ภูลอนรา สามารถทำขนมชนิดนี้ออกจำหน่ายสู่ท้องตลาด และได้รับความนิยมและยอมรับจากผู้บริโภคอย่างยิ่ง ส่งผลให้ได้รับความไว้วางใจจากบรรดาเจ้าภาพงานต่าง ๆ ในการสั่งขนมกล้วยเพื่อสุขภาพไปใช้เลี้ยงแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงาน ตลอดจนยังได้รับเกียรติจากหน่วยงานการศึกษาในชุมชน เชิญไปเป็นวิทยากรพิเศษในการสาธิตการทำขนมสูตรดังกล่าวให้แก่นักเรียน รวมทั้งการได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรพิเศษในการฝึกสอนนักเรียนเพื่อส่งเข้าแข่งขันในระดับภูมิภาคโดยนักเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขันดังกล่าวนี้ได้รับรางวัลรองชนะเลิศประเภทมัธยมศึกษาตอนปลายระดับภูมิภาค

การพัฒนาสูตรอาหารคาวท้องถิ่น “เห็ดชะมวง”

การพัฒนาสูตรอาหารชนิดนี้ นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้รับแรงบันดาลใจในการพัฒนาสูตรอาหารมาจากการที่ตนได้มีโอกาสไปช่วยงานบุญกุศลต่าง ๆ ในชุมชน โดยเฉพาะงานด้านการทำอาหาร โดยสังเกตเห็นกรรมวิธีการทำหมูชะมวง ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อของภาคตะวันออกเฉียง ในแถบจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จากแม่ครัวประกอบกับการได้เห็นแขกผู้มาร่วมงานหนึ่ง เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งไม่สามารถรับประทานเนื้อหมูได้ จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาสูตรหมูชะมวงเพื่อให้เป็นอาหารที่สามารถรับประทานได้ทุกศาสนาทุกเชื้อชาติ ด้วยเมนูที่มีชื่อว่า “เห็ดชะมวง” ซึ่งเป็นการใช้เห็ดหอมแทนเนื้อหมู

ลักษณะพิเศษของอาหารชนิดนี้คือการเลือกใช้เห็ดหอมแทนเนื้อหมูซึ่งการใช้เนื้อหมูมักจะมีข้อจำกัดในเรื่องของผู้รับประทานโดยบางคนอาจจะมีปัญหาเรื่องสุขภาพหรือข้อจำกัดด้านศาสนา ดังนั้น นายอนุพงษ์ กุลนรา จึงได้คิดค้นสูตรขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้ด้วยลักษณะเด่นของเห็ดหอมคือมีลักษณะที่หนึบนุ่มและดูดซึมน้ำต้มที่ปรุงรสไว้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้เมนูเห็ดชะมวงมีรสชาติที่อร่อย

นอกจากนี้ในด้านของกรรมวิธีการทำ นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้มีการสืบทอดวิธีการทำแบบดั้งเดิมของท้องถิ่นมาใช้กับการทำเห็ดชะมวงโดยเริ่มจากการนำใบชะมวงที่ไม่แก่หรืออ่อนเกินไปมาล้างทำความสะอาดแล้วนำไปย่างกับเตาถ่าน เพื่อให้ใบชะมวงมีกลิ่นหอม จากนั้นจึงนำมาฉีกแบบหยาบ ๆ แล้วนำไปชงยากับเห็ดหอมที่แช่น้ำแล้วให้ทั่ว หมักทิ้งไว้ประมาณ 10 นาที จากนั้นจึงนำไปผัดร่วมกับพริกแกงที่เป็นสูตรเฉพาะที่นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้คิดค้นดัดแปลงมาจากของเดิม เพื่อให้เห็ดชะมวงมีรสชาติที่เข้มข้นขึ้น โดยในพริกแกงดังกล่าว ประกอบด้วย พริกแห้ง กระเทียม หอมแดง ข่า ตะไคร้ และรากผักชี ผัดจนกระทั่งเห็ดหอมสุกประมาณ 70 % หลังจากนั้นจึงนำไปต้มกับน้ำที่ตั้งไฟไว้ ปรุงด้วยน้ำตาลปีบและน้ำปลา เมื่อทุกอย่างสุกแล้วก็ป็นอันเสร็จสิ้น

จากการพัฒนาสูตรอาหารดังกล่าวนี้ ส่งผลให้ได้รับความนิยมจากประชาชนในท้องถิ่น ตำบลห้วยแร้ง และตำบลใกล้เคียงอย่างไม่น้อย โดยมีการนำเอาสูตรเห็ดชะมวงที่นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้คิดค้นและพัฒนาขึ้นไปทำรับประทานกันในครัวเรือน รวมทั้งการทำรับประทานในงานต่าง ๆ ของชุมชน ผู้ที่นับถือศาสนาที่มีข้อจำกัดในการรับประทานเนื้อหมู ได้มีโอกาสรับประทานที่เป็นเห็ดชะมวง ซึ่งได้รสชาติที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับหมูชะมวงนับว่าเป็นอาหารชนิดหนึ่งที่มีส่วนสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมของประชาชนจังหวัดตราดที่มีทั้งไทยพุทธและไทยอิสลาม ดังนั้นการคิดค้นปรับปรุงหรือพัฒนาสูตรอาหารเพื่อให้ประชาชนสามารถรับประทานร่วมกันโดยไม่แบ่งแยกสังคมและวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งที่ดีในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม

การพัฒนาสูตรอาหารหวานท้องถิ่น “ข้าวเหนียวมูนสับปะรด” เป็นสูตรอาหารหวานพื้นบ้านเมืองตราดที่มีมาแต่ครั้งอดีตซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไปคือ “ข้าวเหนียวมูน” โดยนายอนุพงษ์ กุลนรา ได้มีการคิดค้นและดัดแปลงอาหารชนิดนี้ให้มีความแปลกใหม่ด้วยการนำเอาสับปะรดซึ่งเป็นพืชที่นิยมปลูกกันมากในพื้นที่ของจังหวัดตราดและจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกมาเป็นส่วนผสมในการทำโดยเรียกอาหารชนิดนี้ว่า “ข้าวเหนียวมูนสับปะรด”

ข้าวเหนียวมูนสับปะรดเป็นอาหารที่นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้คิดค้นและดัดแปลงขึ้น โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากการที่ตนได้พิจารณาว่าน่าจะมีการนำสับปะรดมาทำอาหารต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการนำไปกวน การทำแยม หรือเมอูอื่น ๆ ที่นิยมทำกันเป็นประจำ ประกอบกับในพื้นที่ของจังหวัดตราด ซึ่งเป็นบ้านเกิดของตนมีการปลูกสับปะรดเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดในการนำสับปะรดมาเป็นส่วนผสมของข้าวเหนียวมูนซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านดั้งเดิมของท้องถิ่น

ลักษณะเด่นของข้าวเหนียวมูนสับปะรดนี้คือ นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้มีการนำเอาภูมิปัญญาด้านการอาหารของบรรพบุรุษมาใช้ โดยเฉพาะการนำเอาก้อนสารส้มมาเคล้าคลึงกับข้าวเหนียวที่ยังไม่ได้ทำการแช่ หรือล้างน้ำจนทั่ว ทั้งนี้เพื่อให้ข้าวเหนียวที่นำไปนึ่งจนสุกมีความใสมันวาว ทำให้ดูน่ารับประทานมากขึ้น นอกจากนี้ในด้านกรรมวิธีการทำ นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้มีการคิดค้นสูตรการทำที่เป็นสูตรเฉพาะของตน โดยเริ่มจากการนำเอาข้าวเหนียวที่ได้ล้างและแช่น้ำเรียบร้อยแล้วมาคลุกเคล้าร่วมกับเนื้อสับปะรดที่ได้สับไว้แล้วให้ทั่ว จากนั้นจึงนำไปนึ่งเมื่อหนึ่งสุกแล้วจึงเทน้ำกะทิที่ตั้งไฟปรุงรสด้วยน้ำตาลทราย น้ำตาลปีบ น้ำสับปะรด และเกลือ วดลงไปบนข้าวเหนียวที่เพิ่งยกลงจากเตาและตักใส่ภาชนะที่เตรียมไว้ทันทีที่ราดจนท่วมข้าวเหนียวทั้งหมดปิดฝาทิ้งไว้ประมาณ 30 นาที ก็จะได้ข้าวเหนียวมูนสับปะรดที่มีกลิ่นหอมของสับปะรดที่มีกลิ่นหอมของสับปะรดและกะทิมีสรสชาติหวานมัน ซึ่งลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งของข้าวเหนียวมูนสับปะรดคือไม่เลี่ยนเนื่องจากมีรสชาติของเนื้อสับปะรดซึ่งมีความเปรี้ยว โดยจะไปตัดรสหวานและมัน ทำให้ไม่เลี่ยนเมื่อรับประทานซึ่งสามารถรับประทานร่วมกับขนมหม้อแกงหรือสังขยาได้

จากการพัฒนาสูตรอาหารดังกล่าวนี้ ทำให้นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปเป็นจำนวนมากโดยมีการนำไปทำเป็นอาหารหวานในงานต่าง ๆ ของชุมชน รวมทั้งยังได้รับเชิญจากหน่วยงานการศึกษาในชุมชนตำบลห้วยแร่ และตำบลใกล้เคียงให้เป็นวิทยากรสาธิตการทำให้กับนักเรียนตลอดจนได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรที่ปรึกษาพิเศษในการฝึกสอนและนำนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันในงานต่าง ๆ ระดับจังหวัด

การเผยแพร่ผลงาน การนำเสนอผลงานออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน

1. การนำเสนอและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารท้องถิ่น “น้ำพริกสับปะรด” ในงานวันตราดรำลึกประจำปี 2559

นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้รับเชิญจากจังหวัดตราดให้นำผลิตภัณฑ์แปรรูปผลิตผลทางการเกษตรออกนำเสนอและจัดจำหน่ายในงานสำคัญ ๆ ของจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำผลิตภัณฑ์น้ำพริกสับปะรดออกเผยแพร่และจัดจำหน่ายในงาน “วันตราดรำลึก” ซึ่งเป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัด โดยได้รับการตอบรับจากผู้เข้าร่วมงานทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างดี ซึ่งมียอดจำหน่ายต่อวันมากกว่า 20 กระปุก

นอกจากนี้ นายอนุพงษ์ กุลนรา ยังมีโอกาสออกไปเผยแพร่ความรู้การทำน้ำพริกสับปะรดแก่ประชาชนในพื้นที่ของจังหวัดตราดในหลาย ๆ ชุมชนรวมทั้งการได้รับเชิญจากชุมชนต่าง ๆ ที่น่าสนใจให้ไปเป็นวิทยากร สาธิตการทำน้ำพริกและการแนะนำแนวทางด้านการตลาดในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2559 ด้วย

นายอนุพงษ์ กุลนรา เป็นบุคคลรุ่นใหม่คนหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่ด้วยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเป็นเอกสารเพื่อเป็นเอกสารหลักฐานที่ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้สนใจ โดยเฉพาะการศึกษาพื้นที่ตำบลห้วยแร้งซึ่งเป็นตำบลบ้านเกิดของตนโดยได้มีการมอบผลงานการศึกษาเรื่อง “อาหารพื้นบ้านตำบลห้วยแร้ง คุณค่าแห่งวัฒนธรรมท้องถิ่น” ซึ่งเป็นงานศึกษาค้นคว้าเมื่อครั้งที่ตนได้ศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยมีเนื้อเกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ ของตำบลห้วยแร้งทั้งของหวานและของคาวประกอบด้วยประวัติความเป็นมาส่วนประกอบ และวิธีการทำรวมทั้งวัฒนธรรมอาหารที่ใช้ในงานประเพณีต่าง ๆ ของตำบลห้วยแร้งโดยได้มีการมอบเอกสารการศึกษาค้นคว้าดังกล่าวให้กับโรงเรียน และหน่วยงานราชการในพื้นที่ตำบลห้วยแร้งและตำบลใกล้เคียง ในช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2552 - 2553 รวมทั้งสิ้น 10 เล่ม นอกจากนี้งานศึกษาค้นคว้าดังกล่าว ยังเป็นต้นแบบส่วนหนึ่งในพัฒนาต่อยอดเป็นการจัดทำหนังสือภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่เรื่องในโอกาสงานพิธีเปิดศูนย์วัฒนธรรมสายใยชุมชนตำบลห้วยแร้ง เมื่อปี พ.ศ. 2553 ด้วย

การถ่ายทอดผลงานให้ผู้อื่น

1. การถ่ายทอดความรู้ด้านการทำอาหารพื้นบ้านแก่เยาวชน (การถ่ายทอดการทำน้ำพริกสับปะรดและข้าวเหนียวมูนสับปะรด)

นายอนุพงษ์ กุลนรา เป็นผู้ที่มีความตระหนักถึงคุณค่าในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านอาหารซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของ

ชุมชนบ้านเกิดของตนโดยได้มีการศึกษาค้นคว้าจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารพื้นบ้านของชุมชน และนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาพัฒนาต่อยอดเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่จนเกิดความเชี่ยวชาญ และสามารถนำความรู้ที่พัฒนาขึ้นใหม่นี้ไปเผยแพร่และถ่ายทอดให้กับผู้อื่น โดยเฉพาะเยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป ด้วยการให้ความรู้แก่เยาวชนทั่วไปของชุมชน ที่สนใจในการทำอาหารพื้นบ้านหรือการให้ความรู้แก่ บุคคลอื่นที่เป็นเครือข่ายทั้งในด้านการเลือกใช้วัตถุดิบกรรมวิธีการทำ ตลอดจนด้านการจำหน่าย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาด้านอาหารของท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

สำหรับการถ่ายทอดผลงานด้านอาหารพื้นบ้านแก่เยาวชนที่สำคัญของนายอนุพงษ์ กุลนรา คือ การได้รับเชิญจากโรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม และโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ตำบลห้วยแร้ง ให้เป็นวิทยากรพิเศษในกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2558 - 2559 ในการสาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน รวมทั้งเป็นวิทยากรที่ปรึกษานักเรียนในการเตรียมตัวเข้าแข่งขัน ทำอาหารพื้นบ้านในงานต่าง ๆ โดยได้มีโอกาสสาธิตการทำน้ำพริกสับปะรด และข้าวเหนียวมูน สับปะรด ซึ่งเป็นผลงานการพัฒนาสูตรอาหารพื้นบ้านที่ตนได้คิดค้นและพัฒนาขึ้น โดยนักเรียนได้ให้ความสนใจอย่างดียิ่งในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ

จากการดำเนินงานด้านถ่ายทอดผลงาน นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้พบว่ามึนักเรียนนำเอาสูตร น้ำพริกสับปะรด และข้าวเหนียวมูนสับปะรดไปทำรับประทานในครัวเรือนซึ่งจากสอบถามและได้ติดตามการนำไปปฏิบัติจริง พบว่าผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงของบ้านนักเรียน ชื่นชอบในสูตรอาหารดังกล่าวเนื่องจากเป็นสูตรอาหารที่แปลกใหม่ และมีรสชาติที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่าในงานบุญต่าง ๆ ของชุมชนเริ่มมีการนำเอาสูตรอาหารชนิดดังกล่าวนี้ไปทำเป็นอาหารที่ใช้สำหรับถวายพระภิกษุและเลี้ยงแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงาน โดยเฉพาะสูตรข้าวเหนียวมูนสับปะรด ตลอดจนนักเรียนบางกลุ่มได้มีการนำเอาสูตรน้ำพริกสับปะรด และข้าวเหนียวมูนสับปะรดไปแข่ง ทำอาหารในงานที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดขึ้นเช่นงานวิทยานิพนธ์คน วิทาลัยชุมชนตราด งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน งานวันอนุรักษ์มรดกไทย เป็นต้น

2. การถ่ายทอดความรู้ด้านการแปรรูปอาหารจากผลิตผลทางการเกษตรในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้เสริมแก่นักเรียนและประชาชนในชุมชน (การแปรรูปกล้วยตราดสีทอง) การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ในสังคมเดียวกันให้มีอาชีพมีรายได้เพียงพอในการเลี้ยงชีพ ถือเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่นายอนุพงษ์ กุลนรา ได้คำนึงถึงเพราะการที่คนทุกคนในสังคมมีอาชีพมีรายได้ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ จะเป็นผลให้สังคมเกิดความสุขน่าอยู่ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันดังนั้นจึงได้ถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่โดยเฉพาะด้านอาหารแก่ประชาชนในชุมชนที่สนใจด้วยการนำเอาความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสูตรอาหารพื้นบ้านมาต่อยอดการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรอื่น ๆ เพื่อเป็นรายได้เสริม

ให้กับประชาชนรวมทั้งการเพิ่มมูลค่าของผลิตผลทางการเกษตรให้สูงขึ้น ดังเช่น การถ่ายทอดความรู้ การแปรรูปกล้วยเป็นอาหารรับประทานเล่นที่มีชื่อว่า “กล้วยตราดสีทอง” โดยการนำเอากล้วยน้ำว้าดิบมาปอกเปลือกและล้างน้ำให้สะอาดจากนั้นจึงนำไปหั่นเป็นแว่นบาง ๆ แล้วนำไปทอดให้เหลืองกรอบ หลังจากนั้นจึงนำไปคลุกเคล้ากับน้ำสับปะรดที่เคี่ยวไว้จนมีความหนืด ซึ่งน้ำสับปะรดที่เคี่ยวนี้ประกอบด้วยน้ำตาลปีบ น้ำตาลทราย เกลือป่น แปะแซ และน้ำสับปะรด คลุกเคล้าให้ทั่ว จากนั้นจึงตักแผ่นบางๆขึ้นที่เตรียมไว้ทิ้งไว้จนเย็นเป็นอันเสร็จ

จากการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ทำให้นักเรียนและประชาชนในชุมชนที่สนใจมีอาชีพเสริมในการหารายได้เพิ่มด้วยการนำเอาสูตรอาหารที่ได้รับการถ่ายทอดไปทำการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรที่มีอยู่ในครัวเรือนหรือท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายรวมทั้งทำรับประทานในครัวเรือน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสรรค์สูตรอาหารขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับประทานได้หลากหลายมากขึ้น ตลอดจนเป็นสินค้า OTOP ชนิดใหม่ของชุมชน

รางวัลเกียรติคุณที่เคยได้รับ

1. รางวัลเยาวชนคนดีศรีเมืองตราดสาขาส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมไทยประจำปี พุทธศักราช 2548
2. วิทยากรที่ปรึกษาพิเศษและฝึกสอนนักเรียนเข้าแข่งขันทักษะทางวิชาการ การดำนํ้าพริก งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ประจำปี 2558 (ได้รับรางวัลเหรียญทองระดับเขตพื้นที่การศึกษา)
3. วิทยากรพิเศษบรรยายความรู้ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมท้องถิ่นตามโครงการ “สิงหาคมเดือนแห่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ” ประจำปี 2558 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
4. วิทยากรพิเศษประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม (รับผิดชอบการบรรยายและจัดกิจกรรมด้านวิทยาและคติชนวิทยา) ประจำปีการศึกษา 2558
5. วิทยากรที่ปรึกษาพิเศษและฝึกสอนนักเรียนเข้าแข่งขันทักษะทางวิชาการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร (ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 2 ระดับภูมิภาค) ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี ปี 2558
6. คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมตำบลห้วยแร้ง ปี 2558 - ปัจจุบัน
7. ประธานโครงการสาธารณประโยชน์เพื่อสังคมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลห้วยแร้ง
8. ประธานคณะกรรมการจัดงานสืบสานงานศิลปประเพณีลอยกระทง ตำบลห้วยแร้ง ประจำปี 2550

9. ประธานคณะกรรมการจัดงานมหาสงกรานต์สืบสานประเพณีตำบลห้วยแร่ประจำปี 2551

10. เครือข่ายประสานงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด

11. รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 การประกวดกระทงประเพณีสวยงาม วัดลำภูราย อำเภอลำสมิง จังหวัดตราด ประจำปี 2558

12. ได้รับการเสนอรายชื่อจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราดในการคัดเลือกผู้ทำคุณประโยชน์ต่อกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อเข้ารับรางวัลเชิดชูเกียรติ “วัฒนคุณาธร” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

13. ได้รับการเสนอรายชื่อจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราดในการคัดเลือกผู้มีผลงานดีเด่นด้านภาษาไทยเพื่อเข้ารับรางวัลผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่นเนื่องในงานวันภาษาไทยแห่งชาติ ประจำปี 2559

14. รางวัลครูที่ปรึกษานักเรียน การประกวดแข่งขันทำอาหารหวานระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัด จากวิทยาลัยชุมชนตราด ประจำปี 2559

15. รางวัลครูที่ปรึกษานักเรียน การประกวดแข่งขันทำอาหารคาวระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ระดับจังหวัด จากวิทยาลัยชุมชนตราด ประจำปี 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี